ទស្សនាវដ្តី ផ្សាយដំណឹងខាងសាសនា និង អក្សរសាស្ត្រ បោះពុម្ពផ្សាយ
អំពីពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ

បណ្ណាធិការ ផ្នែកអក្សរសាស្ត្រៈ លោក ភ៌យ - ប៊ុក
ក្រមការ នៅពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ
បណ្ណាធិការ ផ្នែកសាសនាៈ ព្រះទេពសត្ថា សួរ - ហាយ
ក្រុមជំនុំព្រះត្រៃបិដក នៅពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ

ផ្នែកអក្សរសាស្ត្រ	បញ្ជីរឿង	ទំព័រ
ហ្លួងនិពន្ធមន្ត្រី ញ៉ុក - ថែម	ព្រះរាជក្រិត្យ ក្រមទសភរិយា (តមក)	៦៤១
លោក ផេង-ដេរ សាស្ត្រាចារ្យ	បក្សីទិព្វ រឿងព្រេងប្រទេសរូម៉ានី (ត-ចប់)	៦៤៨
លោក ម៉ុញ - តាំត្រី	ស័ព្ទបារាំងប្រែជាខ្មែរ (តមក)	៦៥៣
លោកសាង - សាភ៌ត លេខានុការ	រឿងព្រេងភូមា (តមក)	៦៦១
អ្នកឧកញ៉ាវិបុលរាជសេនា នូ-កន	រឿងសាមកុក (តមក)	៦៦៣
— ទេពពិទូរ ឈឹម-ក្រសេម	ព្រះរាជពង្សាវតារប្រទេសកម្ពុជា (តមក)	៦៧៧
អ្នកអង្គម្ចាស់ក្សត្រី ឧ. សុខានារី	សារាចារវត្តអដ្ឋារស	៦៨៥
លោកផេង-ដេរ	ប្រវត្តិរបស់អេសុប	៦៩០

ផ្នែកសាសនា		
អ្នកឧកញ៉ាទេពពិទូរ ឈឹមក្រសេម	ប្រវត្តិព្រះកែវមរកត	៦៩៦
ហ្លួងនិពន្ធមន្ត្រី ញ៉ុក - ថែម	ប្រវត្តិព្រះអនុរុទ្ធត្ថេរ	៧០២
សាមណេរ គក- គីឡេង	រឿងនាងបដាចារ	៧០៣
លោក អ៊ុម - គយ សាស្ត្រាចារ្យ	ប្រវត្តិព្រាហ្មណ៍ចាស់	៧១២

កំណត់ទីនប្រវត្តិការណ៍		
ក្រសួងធម្មការ	បញ្ជីរាយនាមចៅអធិការដែលតាំងថ្មី (តមក)	៧១៩

ឆ្នាំទី ២២ – លេខ ៩ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ ១៩៥០ – ដំឡៃជាវ ១ ឆ្នាំ ១៤៥ រៀល ។
1 9 ៧ 1950

KAMBUJASURIYA

Revue religieuse et littéraire éditée par l'Institut Bouddhique.

Rédacteur en chef de la partie littéraire : M. Ray-Buc
Kramakar à l'Institut Bouddhique.
Rédacteur en chef de la partie religieuse : Vénérable
Brah Déba Sattha So-Hay membre de la Commission du Tripitaka

TABLE DES MATIÈRES

Partie littéraire :

		page
Luong Nibandhamantri Nhok-Thèm	Edit royal : Kramadasabhariyâ (suite)	641
M. Pheng-Chrieu, Professeur au Collège des jeunes filles	l'Oiseau du Paradis (Conte roumain) (suite et fin)	648
M. Menh-Nakry	Recueil des mots traduits par la commission Culturelle (suite)	657
M. Sang-Savath, Secrétaire au Ministère des Finances	Contes birmans (suite)	661
Neak Oknha Vibularajaséna Nou-Kàn	Histoire de SAMKOK (suite)	667
Neak Oknha Debabidura Chhim-Krasem	Histoire du Royaume du Cambodge (suite)	677
Contesse Norodom Sukhanari, secrétaire de la Commission des Mœurs et Coutumes	Notice historique de Vat Attharasa	685
M. Pheng Chrieu, professeur au Collège des Jeunes Filles	Biographie d'Esope	690
Partie religieuse :		
Neak oknha Debabidura Chhim-Krasem	Historique du Bouddha d'émeraude	696
Luong Nibandhamantri Nhok-Them	Biographie d'Anuruddhatthera	702
Samanera Kok-Kileng	Histoire de Neang Patâcàra (poème)	707
Oum-Koy professeur à l'Ecole supérieure de Pali	Biographie du vieux Brahmana	712
Notes et Chroniques		
Ministère des Cultes	Nomination des nouveaux Chau-	

ព្រះរាជក្រឹត្យ

ក្រមទសភរិយា

ក្នុងរជ្ជកាលព្រះបាទសម្តេចព្រះជ័យចេស្តា (ចៅពញាសួរ) គ. ស. ១៦៩៣

ហ្លួងនិពន្ធមន្ត្រី ញ៉ុក-ថែម រួបរួម

(តចក)

មាត្រា ១. សោត ទោះអ្នកផងទុកស្នេហ៍ [១] កូនក្រមុំឲ្យឆ្កួតកូនគេ បន្ទួ [២] ក្តី យំស្រែកក្តី ឆ្កួតកូនក្រមុំគេក្តី នោះឲ្យពិន័យអានោះ ជាប្រាក់ តម្លឹង ៣ ឲ្យហូតខ្វាត់ព្រះឃ្លាំងពុះគ្រឹង ។ បើពុំបានឆ្កួត-បន្ទួ-យំស្រែកឡើយ ឲ្យពិន័យតម្លឹង ១៥ បាទ ២ ឲ្យហូតខ្វាត់ព្រះឃ្លាំងពុះគ្រឹង ជើងកោះខ្វាត់ដំនុំបានទៅចៅហ្វាយស្រុក ពុះគ្រឹងបានមកចៅពញា ជាខុនភ្នាក់ងារ ឯខ្វាត់ខុនភ្នាក់ងារឲ្យយកតម្លឹង ៣ ហោង ។

មាត្រា ១ សោត ទោះបើអ្នកផងទៅស្ទន់អន្ទករទើងកូនក្រមុំគេ បើពុំបានកូនក្តី បង្កើតបានកូន ១ ក្តី កូន ២ ក្តី កូន ៣ ក្តី រាលែងគ្នាវិញ ទើងចំគ្តារាឯងក្តី មានអ្នកដទៃបង្ហូនបញ្ចោះបង្គាប់ឲ្យលែងក្តី ទុកអានោះ (មេនោះ) ជារាយកអំណាចរាជសក្តិព្រះបាទអ្នកជាអម្ចាស់ឲ្យប្រាណីយកក្រយាពិន័យ តម្លឹង ១៥ ជើងកោះស្លឹង ១០ ។ បើអាពុកម្តាយឯស្រីនូវ

---

១ ទុកស្នេហ៍ - គឺដាក់ស្នេហ៍ ។ ២ បន្ទួ. គឺពោលពាក្យបើរភាយ ។

ÉCOLE FRANÇAISE (BIBLIOTHÈQUE) D'EXTRÊME ORIENT

ម្តាយអាពុកឯប្រុសនោះ ពុំស្រដីពុំប្រាប់ខុនភ្នាក់ងារ ឧកញ៉ាសុភាធិបតី នូវភ្នាក់ងារស្រុកឲ្យបានដឹងផងឡើយ ឲ្យចាប់អាចោរនោះមកធ្វើក្តី រកឃើញជាមាជាម្តាយមិនជាបងជាប្អូន ... បើមានខ្ញុំ មានក្របី មានគោរទេះនូវសារពើរបស់នោះឲ្យបែងចែកបានម្ចាស់របស់ភាគ ២ បានខុនភ្នាក់ងារភាគ ១ ឯអាចោរមេចោរនោះ ឲ្យពិន័យតាមអំណាចព្រះបាទអ្នកជាអម្ចាស់នោះហោង[១] ។

មាត្រា ១ សោត ទោះបីអ្នកឯណានាំម្រត់កូនក្រមុំគេទៅហើយ ឯម្តាយអាពុកឯស្រីនោះឃើញដឹងហើយ ពុំស្រដីពុំប្រាប់កូនក្រមុំឯងឡើយ ឲ្យកូនក្រមុំឯងមានប្តីឯទៀតវិញ ឲ្យចាប់អាពុកម្តាយនោះ ជាបំបាំងព្រះរាជទ្រព្យ ឲ្យពិន័យម្តាយអាពុកស្រីនោះ ជាប្រាក់ដឹង ៣ តម្លឹង ១៧ កុំសន្ធិះឡើយ ។ ឯអាប្រុសដែលវានាំម្រត់នោះ ឲ្យពិន័យ

---

១ តាមដំណើរសេចក្តីនៃមាត្រានេះពិតស្តាប់ពិងយល់បន្តិច ព្រោះគេបានរៀបរៀងសេចក្តីខុសទំនងឆ្ងាយនឹងរបៀបសេចក្តីសម័យនេះ ។ បើតាមមតិរបស់អ្នករួបរួមព្រះរាជក្រឹត្យនេះ មានសេចក្តីយល់ដូច្នេះៈ អ្នកណាមួយទៅសហាយស្មន់នឹងកូនក្រមុំគេ មានកូនក្តី ឥតកូនក្តី ហើយសុខចិត្តលែងគ្នាតែរៀងខ្លួនក្តី មានអ្នកជិវ ឬបងប្អូនបញ្ចេះឲ្យលែងគ្នាក្តី នោះត្រូវពិន័យចំពោះរូបស្វាមីភរិយាជាប្រាក់ ១៥ តម្លឹង ដើងកោះ ១០ ស្លឹង ។ បើអាពុកម្តាយខាងប្រុសក្តី ខាងស្រីក្តីមិនបានប្តឹងឲ្យភ្នាក់ងារបានដឹងទេ នោះត្រូវចាប់អាប្រុសមកសួរបញ្ជាក់ បើរកទៅឃើញជាមាមីងបងប្អូនបញ្ចេះមែន ត្រូវឲ្យអ្នកសយកទ្រព្យសម្បត្តិរបស់អ្នកញុះញង់បំបែកបំបាក់ប្តីប្រពន្ធគេនោះ ហើយបែងជា ៣ ភាគ គឺ ២ ភាគបានម្ចាស់ទ្រព្យ ១ ភាគបានទៅខុនភ្នាក់ងារ ។ ឯសាមីប្តីប្រពន្ធនោះឲ្យពិន័យតាមអំណាចព្រះមហាក្សត្រ ។

តម្លឹង ១៩ ដ្បិតវាជាចោរលួច នាំម្រែតកូនក្រមុំគេបង្កាច់ខ្មាសហើយបិទបាំងឲ្យទៅនៅនឹងម្តាយអាពុកវិញ ។ ក្តីម្រែតយកជាប្រពន្ធហើយ ពុំប្រាប់ពុំស្រដីដោយច្បាប់ឡើយ សឹងបានជាខ្វាត់ព្រះឃ្លាំងតម្លឹង ៦ បានខ្វាត់មកខ្លួនភ្នាក់ងារតម្លឹង ៣ ហោង ។

មាត្រា ១ សោត ទោះខ្ញុំគេនឹងខ្ញុំគេវាជាអន្ទករផងគ្នា បានកូនប៉ុន្មានៗក្តី ពុំបានកូនក្តី បើវាលែងគ្នាវិញនោះ ឲ្យខ្លួនភ្នាក់ងារយកខ្វាត់បាទ ៦ នូវជើងកោះបាទ ៥ និមួយគួ ។ បើម្ចាស់ពុំបានប្រាប់ភ្នាក់ងារស្រុក នូវខ្លួនភ្នាក់ងារនោះ ទុកជាបំបាំងព្រះរាជទ្រព្យ ឲ្យពិន័យតាមច្បាប់ហោង ។

មាត្រា ១ សោត ទោះអ្នកផងទៅស្នូនអន្ទករនឹងខ្ញុំគេមានកូន ១ ក្តី កូន ២ ក្តី កូន ៣ ក្តី បើលែងគ្នាវិញនោះ ឲ្យខ្លួនភ្នាក់ងារ ហូតយកខ្វាត់បាទ ៦ មេស្រីខ្ញុំគេបាទ ៣ ជើងកោះបាទ ៥ និមួយគួ ។ បើប្រុសជាអន្ទករនឹង (ស្រី) ដែលខ្ញុំលែងនោះ ពុំបានប្រាប់ភ្នាក់ងារស្រុក នូវខ្លួនភ្នាក់ងារនោះ ទុកជាបំបាំងព្រះរាជទ្រព្យ ព្រះបាទអ្នកជាម្ចាស់ហោង ។ បើមានកូនប៉ុន្មានៗ ឲ្យចែកផ្នែកមេផ្នែកបា តាមព្រះច្បាប់ហោង ។

មាត្រា ១ នរអ្នកផងឯណា ពញា, ព្រះ, ហ្លួន; ជី, ទោឯណា ផងទាំងពួង យកគ្នាជាប្តីជាប្រពន្ធហើយអារពុំមានកូនឡើយ ស្លាប់ពីក្សែរ

នោះត្រូវមុខងារទុកញ្ញាសុភាធិបតីយកទ្រព្យអាករជាជង្វាយព្រះបាទអ្នកជាអម្ចាស់ ទោះមានទ្រព្យរបស់តិចច្រើនប៉ុន្មានៗ ក្តី មានកូនធម៌ មាម្តាយមីង បងប្អូនក្មួយ ទៅក្តី នោះព្រះក្រឹត្យដីកាឲ្យយកអស់ទ្រព្យរបស់ទាំងនោះមកកាត់ថ្លៃហើយបែងជាភាគ ៥ ភាគ ៣ បានជាជង្វាយ ភាគ ២ បានអ្នករស់នៅហោង ៗ

មាត្រា ១ (សោត) ទោះកូនធម៌ចាប់កូនក្រមុំគេទាំងអំណាចទាំងថ្ងៃ (ក្តី) ឯពន់ព្រលប់ក្តី ឲ្យពិន័យអាប្រុសនោះជាប្រាក់ជីង ១ តម្លឹង ៥ ដើងកោះបាទ ៥ ល្បារឃោងបាទ ១ នោះឲ្យចៅពញាជាខុនភ្នាក់ងារហូតយកខ្វាត់ព្រះឃ្លាំងពុះក្រឹង ខ្វាត់ខុនភ្នាក់ងារតម្លឹង ៣ ហោង ៗ

មាត្រា ១ (សោត) ទោះអ្នកផងនាំការកូនក្រមុំគេក្តី ជាមេអណ្តើកប្រពន្ធគេក្តី ជាមេអណ្តើកខ្ញុំគេក្តី បើរកទៅ (ឃើញ) ប្រាកដឲ្យពិន័យមេនាំការជាប្រាក់តម្លឹង ១៥ កំបាន តម្លឹង ៦ កំបានដើងកោះស្លឹង ១០ និមួយគួ ៗ លាងខ្វាសកូនក្រមុំគេ នូវអ្នកជានូវខ្ញុំគេជាប្រាក់បាទ ៦ ហោង ៗ

មាត្រា ១ (សោត) ទោះបើអ្នកផងឲ្យទៅដណ្តឹងកូនក្រមុំគេនឹងយកជាប្រពន្ធកូនប្រុសឯង នោះបើកូនប្រុសនោះក្តី កូនស្រីនោះក្តី បើនៅពុំគង់នឹងសណ្តាប់ម្តាយអាពុកទុកដាក់ឡើយ រាប់ប្រែខ្វទៅយកប្រពន្ធឯទៀតដទៃក្តី ប្រពន្ធបើរាបេញទៅជាអន្ទករនឹងប្រុសឯទៀតក្តី នោះឲ្យ

ចៅពញាជាខុនក្លាក់ង៉ារ ហូតយកខាត់តម្លឹង ៦ បាទ ១ ដាក់ខាត់ព្រះយ៉ាំង នូវដើងកោះស៊ឹង ១០ និមួយតួ ខាត់ខុនក្លាក់ង៉ារតម្លឹង ៣ ហោង ។

មាត្រា ១ (សោត) ទោះបីចាប់កូនក្រមុំគេក្តី ម៉ែត់ទាំងអំណាច ទាំងវៃ (ក្តី) ឯពន់ព្រលប់ក្តី ឲ្យពិន័យជាប្រាក់តម្លឹង ៣០ និមួយតួ ហោង ។ បើស្រីនឹងប្រុសនោះឆ្លើយថាជាសង្សារនឹងគ្នាហើយឆ្លើយ ប្រាប់ទៅចៅក្រមថាជាសង្សារវ៉ៃមែន ។ បើម្តាយអាពុកពុំរ៉ាប់ឡើយឲ្យ ពិន័យស្រីនឹងប្រុសជាប្រាក់តម្លឹង ៣០ និមួយតួ ឲ្យប្រាណពីទឹកដោះមេស្រី តម្លឹង ៥ ហោង ឲ្យយកខាត់ព្រះយ៉ាំងពុះគ្រឹងថ្វាត់ថ្វាយហោង ។

មាត្រា ១ (សោត) ទោះបីអ្នកផងទៅសម្លាប់កូនក្រមុំគេក្តី ប្រពន្ធគេក្តី (យកទ្រព្យរបស់) នោះប្តី (ប្តីអាពុក) សម្លាប់វិញបាន ហោង ។ បើឆ្លើយមកឯកូនក្រមុំជាសង្សារនឹងគ្នា បើកូនក្រមុំនោះ ថាពុំបានជាសង្សារនឹងប្រុសនោះ បើប្រាកដនោះ ព្រះត្រាស់ដីកាថា ទុកជាចោរដែលចាប់បានមក ត្រាពាក្យដោយត្លូទៃ ហើយយកពាក្យ ចោរដើមក្តី មើលមុនហើយ ទើបឲ្យយកពាក្យចុងក្តីមើលក្រោយ ទើប ឲ្យចៅក្រមជំនុំពិចារណា បើចោរដើមក្តីឈ្នះ ទុកចោរចុងក្តីជាប្រវាយរបស់ ទ្រព្យឲ្យគេ ឲ្យពិន័យ ១ ជា ៣ ។ បើចោរចុងក្តីឈ្នះ ទុកជាចោរដើមក្តី ប្រលោមរបស់គេ ប្រលោមព្រៃហ្លួង ឲ្យពិន័យ ១ ជា ២ ហោង ។ បើសេចក្តីវង្វេងគ្នា បើមានបន្ទាល់ឲ្យដណ្តឹងបន្ទាល់ បើផុតបន្ទាល់ឲ្យ

ប្រកាន់ចាប់ឆ្នោត (បើ) ចោរដើមក្តី ឈ្នះបីដង ឲ្យពិន័យចោរចុងក្តី ១ ជា ៣ ។ បើចោរចុងក្តីបានទូតឈ្នះដងទៃ ... ស្រីដទៃហើយក៏យកអន្ទករនោះជាប្តីប្រពន្ធ ឲ្យសងទ្រព្យរបស់ដែលផឹកស៊ីនោះឯង ១ ជា ៣ ហោង ។ ឲ្យខុនភ្នាក់ងារយកខ្វាត់តម្លឹង ៣ ដើងកោះស៊ឹង ១០ និមួយតួហោង ។

មាត្រា ១ (សោត) បើអ្នកឯណាយកគ្នាជាប្តីប្រពន្ធហើយប្តីស្លាប់មុនហើយពុំបានលើកខ្មោចឡើយ ហើយទៅមានអន្ទករក្តី បើមានគេទៅដណ្តឹងយកជាប្រពន្ធហើយក្តី ឯព្រះច្បាប់ទុកជាកន្ទងខ្នប់(១) ។ បើខុនភ្នាក់ងារដឹងហើយ ឲ្យកាត់ក្រយាពិន័យជាប្រាក់ដីង ៣ ទាំងប្រុសទាំងស្រីនូវដើងកោះស៊ឹង ១០ និមួយតួ ហូតយកខ្វាត់ព្រះឃ្លាំងពុះគ្រឹងខ្វាត់ខុនភ្នាក់ងារតម្លឹង ៦ ហោង ។

មាត្រា ១ (សោត) នរអ្នកផងជាក្តីនឹងគ្នា ទោះបីជាខ្ញុំបំពេសជាជំពូក ទោះជាគេចង្ការប្រាក់ក្តី ទោះជាគេជំពាក់សារពើអ្វីៗ ក្តី បើចៅមានខ្លួនដែលថាគេជំពាក់ប្រាកដ នោះថាពុំបានខ្ចី ពុំបានចង្ការ ពុំបានជាខ្ញុំបំពេស ពុំបានជាជំពូកឡើយ ឲ្យចៅដែលថាគេជំពាក់ ទោះចុងក្តីឈ្នះចៅដើមក្តី ទូត ១ ឲ្យកាត់ថ្លៃរបស់នូវថ្លៃតួចៅដើមក្តីដែលជំពាក់ នូវចៅចុងក្តីនោះមកបែងភាគ ៣ ភាគ ២ ឲ្យបោលចេញ ឲ្យយកភាគ ១ មកពិន័យចៅដើមក្តី គឺឲ្យទ្វេគុណទៀង ។ ១ សោត ចៅចុងក្តីបានទូត

១ គឺកន្ទងសពប្តី ព្រោះខ្លួនមិនទាន់យកខ្មោចប្តីទៅកប់ ឬបូជាតាមទំនៀម ។

ឈ្នះឯកទូតហើយ ចៅដើមក្តីបានត្រីទូតក្តីបានទូតឈ្នះឯកទូត ត្រីទូត ទោទូតហើយចៅដើមក្តី យកទោទូតនូវត្រីទូត ទុកជាស្មើគ្នា ឲ្យយកទូត ទុកជាចុងក្តីឈ្នះចៅដើមក្តី ទូត ១ ឲ្យយកថ្លៃរបស់ ថ្លៃត្នូចៅដើមក្តីដែល ដំណាក់នៅគេមកពិន័យចៅដើមក្តី ១ ជា ២ ។ បើចៅដើមក្តីបានទូតឈ្នះ ឯកទូតក្តី ហើយចៅចុងក្តីបានត្រីទូតក្តី បើចៅដើមក្តីបានទូតឈ្នះឯកទូត នូវត្រីទូតហើយ ចៅចុងក្តីបានទោទូតនូវត្រីទូតនោះទុកជាស្មើគ្នា ឲ្យយក ឯកទូតចៅដើមក្តីឈ្នះចៅចុងក្តី ទូត ១ ឲ្យយកថ្លៃត្នូដែលដំណាក់នៅចៅ ចុងក្តី មក (បែង) ជាភាគ ៣ ភាគ ២ ឲ្យចោលចេញ ឲ្យយកភាគ ១ មកពិន័យចៅចុងក្តីជា ៤ ហោង[១] ។

បើចៅដើមក្តីបានទូតឈ្នះឯកទូត ចៅចុងក្តីបានទោទូតនូវត្រីទូត នោះ ឲ្យយកទោទូតឯកទូតនោះទុកជាស្មើគ្នា ឲ្យយកត្រីទូតទុកជាចៅទីទៃប្រ ពាក្យប្រទាំងគ្នា នោះចៅដែលកំណត់គេថាដំណាក់នោះមកចាប់ឆ្នោតលាង ខ្លួនទឹងចំណាំខ្មោច បើដែលកំណត់ចំណាំគេថាដំណាក់នោះ បានទូត ចាញ់ទាំង ៣ ដង នោះឲ្យចៅដំណាក់បំណុលគេរបស់ទ្រព្យគេសងគេពេញ ហោង ។ បើដែលកំណត់ចំណាំគេថាដំណាក់បានទូតឈ្នះ ៣ ដង នោះ ឲ្យបង្កាត់ទូវដើងកោះឲ្យចៅក្រមហើយរួចចេញហោង ។ (មានត)

---

១ មាត្រានោះមិនសមរាប់បញ្ចូលក្នុងក្រមទសភរិយាទេ ព្រោះនិយាយតែអំពីការ បង្ការប្រាក់ការ និងការដំណាក់សារពើរបស់ទ្រព្យផ្សេងៗ ។

បក្សីធំៗ

រឿងព្រេងប្រទេសរូម៉ានី

លោក ផេង-ជឿវ សាស្ត្រាចារ្យ នៅអនុវិទ្យាល័យនារី ក្រុងភ្នំពេញ
ប្រែចាកភាសាបារាំង

(ត-ចប់)

ព្រះរាជាស្រែកឡើងថា: ឱ! ឯងទេ ដែលអាចរកបានបក្សីវិញ? ឯងហ្នឹងទេតើ ជាកូនពៅរបស់អញ ដែលអ្នកនគរស្មានថាជាស្លាប់បាត់បង់ទៅហើយ?

— បពិត្រព្រះវររាជបិតា គឺទូលព្រះបង្គំហ្នឹងហើយ!

ហើយឧនបុត្តទូរព្រះហស្តនៃព្រះរាជា រួចអង្វរសុំឲ្យហៅនាងក្រមុំដែលជាស្ត្រីបោសព្រះរាជលាននោះចូលមក ។

កាលណានាងនោះមកដល់នៅចំពីមុខ រាប្រាប់ថា: ហ្នឹងហើយគឺតួនាងស្រីក្រមុំដែលទូលព្រះបង្គំទើបនឹងនិយាយថ្វាយអម្បាញ់មិញ ។

ព្រះរាជាត្រាស់សួរថា: ប្រាកដមែនឬ? ចុះហេតុដូចម្ដេចក៏នាងនេះប្រែជាស្រីបោសព្រះរាជលានទៅវិញ? ។

— ការណ៍ហ្នឹងជាការៈនៃនាងជាអ្នកថ្លែងរឿងថ្វាយ ព្រោះទូលព្រះបង្គំឥតបានដឹងឡើយ ។

រួចរាប់បន្តរឿងខ្លួនរាំទៅទៀតថា: ទូលព្រះបង្គំ លុះឆក់បានទ្រុងសត្វហើយ ក៏បរសេះរបស់យក្សបំផាយរត់ ៗ ប៉ុន្តែខណៈនោះ ពួកសេះឯទៀត

នាំគ្នាស្រែកកញ្ជ្រៀវៈ ពាស្រែកខ្លាំងពេក ធ្វើឲ្យទូលព្រះបង្គំ ព្រឺក្បាលសំពោង តែទូលព្រះបង្គំឥតមានភ័ន្តភាំងស្មារតីអ្វីឡើយ ។ ឯពួកយក្សបានឮសំរែកសេះ ក៏នាំគ្នាដេញតាមៈ ពាដេញប្រកិតៗ រហូតដល់ព្រំដែនសីមា គឺជាទីដែលសំឡាញ់នៃទូលព្រះបង្គំនៅរង់ចាំ, ក្នុងពេលនោះបើគ្មានសំឡាញ់ទូលព្រះបង្គំឈប់ចាំនៅកន្លែងនោះទេ ទូលព្រះបង្គំទៀងតែធ្លាក់ក្នុងកណ្ដាប់ដៃយក្សជាមិនខាន ។ ប៉ុន្តែវេលានោះ សំឡាញ់ទូលព្រះបង្គំលាតដៃបន្លុះទៅរកយក្សហើយស្រែកយ៉ាងខ្លាំងថាៈ "ឈប់!" ហើយពួកយក្សហាក់ដូចជាស្ទន់ មិនអាចនឹងឈានជើង សូម្បីតែមួយជំហានក៏មិនបាន ។ សំឡាញ់ទូលព្រះបង្គំស្ទុះមកចាប់ឱបហើយត្រេកអររីករាយ ដោយបានឃើញសត្វបក្សីទិព្វ ។ ក្នុងវេលានោះ យក្សបានសន្យាថានឹងឲ្យព្រះចន្ទ្រនឹងព្រះអាទិត្យក្អំមាសនឹងក្អំប្រាក់ ដល់ទូលព្រះបង្គំ សូមឲ្យតែទូលព្រះបង្គំបង្វិលបក្សីទិព្វនឹងសេះឲ្យទៅពាវិញ ។ លុះតមកដឹងច្បាស់ថា ឧបាយកលរបស់ពាមិនអាចធ្វើឲ្យទូលព្រះបង្គំកម្រើកបាន ទើបពានិយាយអង្វរថាៈ យ៉ាងម្ដេចម្ដា សូមអាណិតឲ្យតែសេះទៅវិញ ។ ទូលព្រះបង្គំឆ្លើយតបទៅវិញថា "ត្រង់សេះកុំឲ្យព្រួយ" ហើយទូលព្រះបង្គំក៏បង្វិលសេះឲ្យទៅពាវិញ ។ រួចទូលព្រះបង្គំចេញមកជាមួយនឹងសំឡាញ់ព្រមទាំងបក្សីទិព្វដែលពួកយក្សសំឡឹងសំឡក់ដោយភ្នែកឆ្មៀកៗ ។

មកដល់ពាំងយក្សទីមួយ នាងនារីឈរចាំយើងនៅមាត់ទ្វារ ។ នាងមាណវីគ្រាន់តែគ្រវីពាត់ប្រាប់ៗ បីដង ប្រាសាទយក្សក៏រញ្ជួលគ្នា

នៅប៉ុនផ្លែត្រា ហើយនាងកាន់យកមកជាមួយ ។ ទូលព្រះបង្គំចក់នាង ដាក់ឲ្យទំពីខាងក្រោយខ្លួន ហើយបំផាយសេះតមកទៀត ។ លុះយក្ស ដឹងការណ៍ក្នុងកាលណា ក៏នាំគ្នាលើកកងពលដេញតាម ហាមាត់ ស្រែកសន្ធាប់ស្ទើរតែនឹងធ្វើឲ្យតក់ស្លុតស្លុះទៅណាពុំបាន ។ ប៉ុន្តែយើងមិន បាត់ស្មារតី ពេញដោយក្លាហាន ទូលព្រះបង្គំវាយសេះបំបោលជា មួយនឹងសំឡាញ់លឿនដូចជាខ្យល់ ។ ចំណែកពួកយក្សហោះដេញតាម រហ័សដូចចិត្តនឹក . . . ។ សំឡាញ់នៃទូលព្រះបង្គំដឹងខ្លួនថាយើងមើល ទៅស្លុះពីដៃយក្សមិនរួចទេ ក៏ឈប់ហើយលើកដៃចង្អុលចំពោះយក្ស ធ្វើឲ្យវាក្លាយខ្លួនទៅជាដុំថ្មទាំងអស់ ។ រួចយើងធ្វើដំណើរតមកទៀត មិនយូរប៉ុន្មាន ក៏បានមកដល់មាត់ព្រែកន្ទែងចាស់ ដែលជាទីលំនៅនៃ សត្វកញ្ជ្រោង ។ ខាងក្រោយ ដែលបានសម្រាកកាយយ៉ាងស្រួលនឹង អរគុណចំពោះព្រះជាម្ចាស់ដែលជួយបំពេញបំណងនៃយើង ទូលព្រះ បង្គំក៏សួរសំឡាញ់ អំពីរឿងនៃដុំថ្មទាំងឡាយដែលទូលព្រះបង្គំបាន សំគាល់ទុកកងពេលមុន ។

សំឡាញ់ទូលព្រះបង្គំឆ្លើយថា: រឿងនេះ បើខ្ញុំប្រាប់ដល់អ្នក។ នឹងមាន សេចក្តីស្តាយក្រោយ បើខ្ញុំមិននិយាយប្រាប់ ក៏អ្នកស្តាយក្រោយដែរ ។

- សូមសំឡាញ់និយាយប្រាប់ចុះ ។

សំឡាញ់ទូលព្រះបង្គំប្រាប់ថា: ដុំថ្មនេះគឺជាបងទាំងពីររបស់អ្នក

ដែលមានចិត្តប្រាថ្នាមិនស្តាប់នូវសេចក្តីអង្វរនៃខ្ញុំ ហើយថែមទាំងព្រលែងវ៉ៃឲ្យមកចាំខ្ញុំទៀត ធ្វើខ្ញុំឲ្យជាប់នៅក្នុងវាសនាអាក្រក់ពាក់ស្បែកក្រពើងរីងរៃតែយូរទៅទៀត ហេតុដូច្នេះ ទើបខ្ញុំធ្វើឲ្យក្លាយទៅជាបុប្ផាទាំងអស់ ។

ទូលព្រះបង្គំអង្វរថា: បំណាច់យើងស្រឡាញ់គ្នា ខ្ញុំសុំឲ្យអ្នកជប់បងរបស់ខ្ញុំឲ្យបានរស់ឡើងវិញផង ។

សំឡាញ់ទូលព្រះបង្គំឆ្លើយថា: សេចក្តីស្នេហានៃអ្នកជាវត្ថុមានដំឡៃរបស់ខ្ញុំ ណ្ហើយសូមបំណងនៃអ្នកសម្រេចចុះ ប៉ុន្តែអ្នកនឹងមានវិប្បដិសារីអំពីកិច្ចនេះជាមិនខាន ។

ប្រហែលមួយនាទី ទូលព្រះបង្គំមិនដឹងថាគាត់ធ្វើសញ្ញានឹងដៃដូចម្តេច ស្រាប់តែរូបបុប្ផាទាំងប៉ុន្មានហាក់ដូចជាព្រឹៗព្រឺតៗឡើង រូបព្រះរៀមនៃទូលព្រះបង្គំក៏ត្រឡប់មានជីវិតឡើងវិញ ឈរនៅហេងពីមុខទូលព្រះបង្គំ ។

យើងទាំងបីនាក់នាំគ្នាលាសំឡាញ់នៃទូលព្រះបង្គំ ហើយត្រឡប់មកព្រះនគរវិញ ។ ប៉ុន្តែព្រះរៀមទាំងពីរហាក់ដូចជាមិនសព្វព្រះរាជហឫទ័យនឹងជ័យជំនះរបស់ទូលព្រះបង្គំសោះ ។

ក្នុងពេលដែលដើរបានឆ្ងាយបន្តិចទៅ ព្រះរៀមទាំងពីរមានវាចាថា: ម្នាលប្អូន! យើងអស់កំឡាំងណាស់ ដ្បិតថ្ងៃក្តៅពេក ហើយនៅក្បែរនេះមានត្រពាំងទឹកមួយ បើដូច្នេះ យើងនឹងចុះផឹកទឹកសិន ។

ទូលព្រះបង្គំមានសេចក្តីទុកចិត្ត ក៏ព្រមតាមព្រះរៀមទៅ ។ លុះព្រះរៀមសោយរួចស្រេចហើយ ត្រូវវេនទូលព្រះបង្គំទទួលព្រះរាជទានម្ហូប, កំពុងតែលុតជង្គង់ឱនដើម្បីឲ្យមាត់ទៅដល់ទឹក ទូលព្រះបង្គំដឹងថាមានការឈឺចាប់យ៉ាងអស្ចារ្យមកប៉ះនឹងជើងមួយរំពេច ។ ទូលព្រះបង្គំចង់ងាកមករកហេតុនៃការឈឺចាប់នោះដែរតែក្រោកឈរពុំរួច គឺព្រះរៀមទាំងពីរបានកាប់ជើងទាំងពីររបស់ទូលព្រះបង្គំត្រង់កន្ទាក់អាចម៍ហើយនាំគ្នាធ្វើដំណើរហួសទៅ មិនអើពើនឹងពាក្យអង្វរ ហើយនឹងការថ្ងូរនៃទូលព្រះបង្គំ ។

ទូលព្រះបង្គំស្ថិតនៅបីយប់បីថ្ងៃក្បែរត្រពាំងទឹក ។ កាលណាមានសត្វសាហាវមករកបៀតបៀននូវទូលព្រះបង្គំ សេះរបស់ទូលព្រះបង្គំខាំការទូលព្រះបង្គំលើកឡើងពាំរត់ទៅទីឆ្ងាយ ហើយប្រាយនូវសត្វសាហាវណាដែលចង់ចូលមករកពាធានូវខ្ញុំម្ចាស់ ។

ថ្ងៃទីមួយកន្លងមក ទូលព្រះបង្គំបានប្រទះនឹងមនុស្សខ្វាក់ម្នាក់ដើរពឹមពើមដោយលំបាកដែរ ។

ទូលព្រះបង្គំសួរថា : នរណាដើរ? ។

គេឆ្លើយថា : ខ្ញុំជាមនុស្សវិកលវិការខ្វាក់ភ្នែកលំបាកណាស់, រួចគាត់ពាយរឿងរបស់គាត់ តាមដំណើរដែលបងរបស់គាត់បានខ្វេះភ្នែកគាត់ចោល ។ ទូលព្រះបង្គំរៀបរាប់រឿងរបស់ខ្ញុំម្ចាស់ប្រាប់ទៅគាត់វិញអំពីព្រះរៀមកាប់ជើងទូលព្រះបង្គំហើយនាំគ្នារត់ចោល ។

— គាត់និយាយថា ៖ បើដូច្នេះ ចូរយើងចងចាប់គ្នាធ្វើជាមិត្ត ខ្ញុំធ្វើជាជើង សំឡាញ់ធ្វើជាភ្នែក ខ្ញុំជាអ្នកដើរ សំឡាញ់ជាអ្នកមើល ហើយនៅព្រៃជិតខាងនេះ ខ្ញុំដឹងកន្លែងជាលំនៅនៃខ្លាដំរីមួយដែលឈាមរបស់វាអាចយកមកធ្វើជាថ្នាំសំរាប់កែជម្ងឺគ្រប់ជំពូកបាន ។

លុះចុះសម្រុងគ្នាហើយ យើងក៏ធ្វើដំណើរចេញទៅ ដើម្បីស្វែងរកខ្លាដំរី ។ ទីបំផុត យើងបានរកឃើញទីលំនៅរបស់វា ហើយទទួលពេលនោះ ខ្លាដំរីចេញទៅរកស៊ីបាត់ ។ សំឡាញ់កន្លាក់ដាក់ទូលព្រះបង្គំឲ្យពួននៅក្បែរគៀនទ្វារ ហើយប្រាប់ទូលព្រះបង្គំឲ្យកាប់ភ្លាមកាលណាវាត្រឡប់ចូលមកវិញ ។ ខ្លួនគាត់ទៅពួននៅខាងក្រោយឆ្ងាយខ្លះ ។ ខ្លាដំរីមិនយូរប៉ុន្មាន ក៏ត្រឡប់ចូលមកវិញ ហើយក្រោធក្តៅក្រហាយ ដោយធុំក្លិនមនុស្សលោក ។ អាការនៃខ្លាដំរីធ្វើឲ្យខ្ញុំម្ចាស់ខ្លាចក្រៃពេក ។ គ្រាន់តែវាមកដល់ទន្ទឹមទូលព្រះបង្គំៗ ព្រលែងមួយដាវយ៉ាងអស្ចារ្យ ខ្លួនវាដាច់ជាបីកំណាត់ ។

ទូលព្រះបង្គំយកឈាមក្តៅៗមកលាបអវយវៈ ហើយយកជើងមកផ្គុំគ្នា ជើងទាំងពីរក៏បានជាប់គ្នាឡើងវិញរលាយសាច់មួយ ហាក់ដូចជាមិនដែលមានរបួសអ្វីសោះ ។ ទូលព្រះបង្គំយកឈាមនោះទៅលាបភ្នែកឲ្យសំឡាញ់ទូលព្រះបង្គំផង រួចគាត់ត្រឡប់មានចក្ខុប្រសាទឡើងវិញ ។ លុះសំរេចកិច្ចរៀងខ្លួនហើយ ខាងក្រោយដែលអរគុណចំពោះព្រះជាម្ចាស់ យើងក៏លាគ្នាធ្វើដំណើរចេញទៅរៀងខ្លួន តាមយថាកម្ម ។

ទូលព្រះបង្គំមិនមានបំណងនឹងចូលមកកាន់ទីព្រះរាជវាំងតែម្តងទេ ក៏ក្លែងខ្លួនជាអ្នកគង្វាលចៀម ដោយគិតថា ស្រេចនៅព្រះជាម្ចាស់ចុះ ជាអ្នកសម្រេចនូវអំពើអកុសលនៃមនុស្សកំបុតទាំងឡាយ ។ ការសង្ឃឹមរបស់ទូលព្រះបង្គំក៏មិនអសារឥតការទេ ព្រោះអានុភាពនៃព្រះអង្គធំណាស់ ហើយការវិនិច្ឆ័យរបស់លោកទៀតសោតក៏ទៀងត្រង់ ។

ព្រះចៅរាជាធិរាជ មានព្រះបន្ទូលទៅកាន់នាងស្រីក្រមុំថា : ម្តងនេះត្រូវនាងនិយាយឲ្យយើងស្តាប់មើល តើយ៉ាងដូចម្តេច នាងក៏បានមកធ្វើជាទាសីសម្រាប់បោសព្រះរាជលាន? ។

នាងមាណវីក្រាបបង្គំទូលថា : លុះបានកាប់ជើងព្រះអណុជពៅរួចស្រេចហើយកាលណា ព្រះរៀមទាំងពីរ ម្នាក់នាំទូលព្រះបង្គំ ម្នាក់ទៀតកាន់បក្សីទិព្វចេញចោលព្រះកនិដ្ឋាមក ។ ចំណែកខ្ញុំម្ចាស់ចិត្តនៅតែប្រតិព័ទ្ធក្នុងព្រះរាជបុត្រពៅនៃព្រះអង្គជានិច្ច ព្រោះទូលព្រះបង្គំជាសាក្សីនៃសេចក្តីក្លាហានរបស់ព្រះអណុជ ។ បណ្តាព្រះរៀមទាំងពីរ មានព្រះរៀមមួយព្រះអង្គបង្ខំឲ្យទូលព្រះបង្គំយកលោកធ្វើជាព្រះស្វាមី ក្នុងពេលដែលលោកយាងមកដល់ព្រះរាជវាំង ។ ទូលព្រះបង្គំចេះតែរឹងទទឹងចំពោះសេចក្តីបំណងក្នុងការកំហែងចាប់ចង់នៃព្រះរៀមអង្គនោះ ហើយមិនព្រមចេញទៅទីដទៃ ស៊ូអត់ទ្រាំនៅធ្វើជាទាសីឆ្មាំសត្វក្ងាន និងជាស្រីបោសព្រះរាជលាន ព្រោះនឹកឃើញថា ព្រះជាម្ចាស់មិនដែលលះបង់

ហោលមនុស្សស្មុចរិតឡើយ ។ ឥឡូវនេះទូលព្រះបង្គំសូមអរព្រះគុណនៃព្រះជាម្ចាស់ដែលបានសំដែងឲ្យឃើញជាក់ច្បាស់ដល់ភ្នែកទូលព្រះបង្គំថា អំពើកុសលមិនដែលស្លាប់ ។

ព្រះចៅមានព្រះតម្រាស់សួរថា: តើនាងបានអ្វីជាបន្ទាល់ដើម្បីធ្វើឲ្យដឹងថា នាងគឺប្រាកដជាតួនាងនារីដែលកូនយើងបាននាំយកមកពីនគរយក្ស? ។

នាងមាណវីយកផ្លែពុទ្រាបង្ហាញ ហើយទូលថា: ផ្លែពុទ្រានេះ អាចបញ្ជាក់ឲ្យដឹងច្បាស់បានថាទូលព្រះបង្គំ គឺជាអ្នកណា! ព្រះរាជបុត្រនៃព្រះករុណាថ្លៃវិសេសមិនបានប្រាប់រឿងនេះទេ ព្រោះទូលព្រះបង្គំមិនដែលយកផ្លែនេះមកបង្ហាញឲ្យឃើញម្ដងឡើយ ។

នាងមាណវីចេញទៅកណ្ដាលកាល យកកាំបិតពាក់ខ្សែត្រកយបំផង ពីខាងលើផ្លែពុទ្រា ស្រាប់តែប្រាសាទយ៉ាងល្អអស្ចារ្យផុះឡើង ។ ប្រាសាទបែបនេះ ក្នុងព្រះរាជបុរីកាយ ឥតមានប្រាសាទឯណាយកមកប្រៀបផ្ទឹមបានឡើយ ។ ព្រះករុណាថ្លៃវិសេសក៏ទ្រង់សរសើរប្រាសាទនេះដែរ ។ ហើយព្រះរាជាគិតបំរុងនឹងធ្វើបុណ្យមួយជាទឡ្ហីក ដើម្បីសំដែងសេចក្ដីត្រេកអរ ចំពោះការវិលត្រឡប់មកដល់ព្រះនគរវិញនៃព្រះរាជបុត្រពៅ; ប៉ុន្តែព្រះរាជបុត្រអង្គនេះ ទូលស្នងថា: បពិត្រព្រះវររាជបិតា! មុននឹងអរគុណចំពោះព្រះជាម្ចាស់ ទូលព្រះបង្គំមានបំណងចង់

ឲ្យព្រះជាម្ចាស់វិនិច្ឆ័យយើងបីនាក់ ។ ព្រះរាជាក៏មិនហ៊ានយល់ទាស់ ។ គេនាំព្រះរាជបុត្រច្បងទាំងពីរមកហើយ ព្រះរៀមលុតជង្គង់សូមទោសចំពោះព្រះអណុជៗ និយាយថា បើព្រះជាម្ចាស់អត់ទោសឲ្យព្រះរៀម ទូលព្រះបង្គំក៏ព្រមអត់ទោសដែរ ។ ហេតុដូច្នេះត្រូវតែយើងធ្វើតាមបំណងនៃព្រះអង្គ ។

នៅមុខព្រះវិហារ គេដាក់ដើមឈើបីកំណាត់ ហើយលុងឲ្យមានប្រហោងកណ្ដាល ចម្ងាយប្រវែងគ្នាពីមួយទៅមួយ ព្រះរាជបុត្រមួយអង្គៗត្រូវចូលក្នុងប្រហោងឈើនោះ ហើយកាន់ដុំថ្មយ៉ាងធំមួយម្នាក់ រួចបោះទៅលើអាកាស ។ ដុំថ្មព្រះរាជបុត្រច្បងទាំងពីរដែលបោះទៅលើ ក៏ត្រឡប់ធ្លាក់មកលើក្បាលយ៉ាងខ្លាំង ខ្លាំងពេកទាល់តែទ្រង់ស្ដេចសុគតមួយរំពេច ។ ចំណែកដុំថ្មរបស់ព្រះរាជបុត្រពៅត្រឡប់ធ្លាក់មកខាងមុខ ។ ក្នុងវេលាដែលគេធ្វើកិច្ចល្បងនេះ មហាជនមកមើលច្រើនជាអនេក ។ ខាងក្រោយដែលព្រះចៅរាជាធិរាជបានអភិសេកផ្សំផ្គុំព្រះរាជបុត្រពៅជាមួយនឹងនាងមាណវីឆ្នាំព្រះរាជលាន ព្រះរាជបុត្រអង្គនេះ ក៏ទ្រង់ស្ដេចសោយរាជ្យស្នងព្រះអង្គឡើង ។

ចប់រឿងបក្សីទិព្វ ។

ស័ព្ទបារាំងប្រែជាខ្មែរ

របស់គណៈកម្មការវប្បធម៌

លោក ម៉ុញ - ឆាគ្រី រួបរួម

(តមក)

Réalisation = ការធ្វើឲ្យបានពិត, ប្រាកដ

Vérité = សច្ចៈ, សត្យ

Réalisme = ប្រាកដនិយម

(១៩ - ៨ - ៤៩)

Débouché = វិវរដ្ឋាន, ច្រកចំហ

Désidérata = ឥច្ឆិតា

Essentiel = សារវន្ត, (សារវន្តី)

Possibilité = ការអាចធ្វើបាន

Dilemme = ទ្វេគ្រោះ (ការកាន់យកពីរដង)

Alternative = ទ្វេបថ, ការផ្លាស់គ្នា

Anarchie = អនាធិបតេយ្យ

Volontaire = អ្នកស្ម័គ្រ, ដែលស្ម័គ្រ, ដែលប្រកបដោយចេតនា

Volonté = ឆន្ទៈ, សេចក្ដីស្ម័គ្រ

Bonne volonté = ឆន្ទៈល្អ

(២៦-៨-៤៩)

Fédération nationale des coopératives de con·ommation = ប្រជុំក្រុមសហករណ៍នៃគ្រឿងឧបភោគ បរិភោគ ។

Point faible = ចំណុចខ្សោយ

Le fond et la forme (d'un texte) = អត្ថរសនឹងទម្រង់ (នៃអត្ថបទ)

Grâce à = ដោយសារតែ . . .

A cause de = ព្រោះហេតុតែ . . . ពាស់តែ . .

(៣០-៨-៤៩)

Sagesse = គតិបណ្ឌិត

Sage = បណ្ឌិត

Ecole Normale d'Institutrices à Montpellier = សាលាគរុវិជ្ជាកុមារី នៅម៉ុងប៉ែល្យេរ៍

Centre Régional d'Education Physique de Dinard (Rennes) = ទីប្រជុំភូមិភាគនៃការសិក្សារូបនិយម នៅឌីណាទ៍ - (រែន្ស៍)

Académie Internationale de Coupe à Paris = បណ្ឌិតសភាអន្តរប្រទេសខាងការកាត់ដេរ នៅប៉ារីស ។

Syndicat = សហជីព

Milieu parlementaire = មជ្ឈដ្ឋានសភា

(២-៩-៤៩)

Orthodoxie = សម្មាមតិ (មតិ)

Impression (de voyage) = ការចាប់អារម្មណ៍ (នៃដំណើរ)

Improviser = មិនបានគិតទុកជាមុន

A l'improviste = ដោយមិនបានដឹងខ្លួនមុន

Impromptu = ដែលមិនបានគិតទុកជាមុន

Aventure = ការដើរផ្សងព្រេង

Aventurier = អ្នកដើរផ្សងព្រេង អ្នកដើរទេស

(៦-៩-៤៩)

Aristocrate = អភិជន

Aristocratie = អភិជនាធិបតេយ្យ

Noble = អភិជន

Noblesse = អភិជនភាព, ថ្នាក់អភិជន, គណៈអភិជន, អភិចរិយា

Bourgeoisie = ថ្នាក់ពួគណៈគហបតី

Spécialiste = អ្នកឯកទេស

Argument = ហេតុផល, ហេតុការណ៍

Argumentation = ការអាងហេតុផល

Raison = វិចារណញ្ញាណ, ត្រឹមត្រូវ, ទំនង

Bourgeois = ហេតុគហបតី

Commandement = កងបញ្ជាការ, អំណាចបង្គាប់បញ្ជា, ការបង្គាប់បញ្ជា

Raisonnable = សមហេតុសមផល

Raisonnement = ការពិចារណារកហេតុផល

(១៣–៩–៤៩)

Motif = ហេតុ

Prétexte = លេស, អន្តពេកាស

Pouvoir = អំណាច

Puissance = អានុភាព

Force = កម្លាំង

Energie = ថាមពល, ពលិន្ទ្រីយ៍

Prétexter = ធ្វៀតយកលេស, ធ្វៀតយកអន្តពេកាស

Puissance magique = មន្តានុភាព, ឥទ្ធានុភាព, រិទ្ធានុភាព (មាគធ)

រឿងព្រេងភូមា

លោក សាង-សារ៉ាត លេខានុការក្រសួងហិរញ្ញវត្ថុ

ប្រែពីភាសាបារាំងមកជាខ្មែរ

(តមក)

បុរសផ្សងព្រេងខ្វល់គំនិតពេក ឥតបានសាកសួរគេទេ ក៏ដើរចុះពីផ្ទះតែម្រ៉ងទៅប្តឹងលោកសុភានៅក្នុងភូមិ សុំឲ្យលោកជួយឲ្យបានប្រពន្ធមកខ្លួនវិញ ។ ឯអ្នកស្រីជាម្តាយក្មេកបុរសនេះព្រមទាំងជនានុជនច្រើនរូបទៀតត្រូវគេហៅទៅធ្វើជាសាក្សី ។ —ទេ! រឿងនេះគ្មាននាំឲ្យយើងងឿងឆ្ងល់រ៉ូសោះ ព្រោះកិរិយារបស់អ្នកស្លាប់បង់ជីវិតក្នុងកណ្តាលអណ្តាតភ្លើងទៅហើយតើ, បើមិនមែនដូច្នោះទេ ម្តាយប្រពន្ធអ្នកមិនមែនមកប្តឹងបញ្ជាក់ពីថ្ងៃមុនឡើយ នាងនេះគ្រាន់តែមានរូបកាយប្រហែលកិរិយារបស់អ្នកតើ ឯម្តាយក្មេករបស់អ្នកបានផ្ទៀតមើលមុខនាងនេះមកយូរថ្ងៃដើម្បីកុំឲ្យមានទុក្ខព្រួយពេកប៉ុណ្ណោះទេ ។ ប៉ុន្តែទោះបីបុរសនោះខំជជែកយ៉ាងណាក៏ដោយ លោកសុភាក៏មិនព្រមស្តាប់សោះ ។ ក្រោយមកលោកចៅហ្វាយខែត្រក៏បានកាត់សេចក្តីដូចលោកសុភានេះទៀត ។

លុះធ្វើសក្តាមដែលអស់សង្ឃឹមនេះហើយ, បុរសផ្សងព្រេងបានទៅទូលដល់ព្រះករុណាជាអម្ចាស់ជីវិតលើត្បូង ។ ព្រះករុណាម្ចាស់ជីវិតទ្រង់ខំស្តាប់ពាក្យបណ្តឹងយ៉ាងម៉ត់ចត់; ប៉ុន្តែទ្រង់មិនសូវប្រសប់ខាងផ្លូវ

ច្បាប់ ហើយដោយទ្រង់មានព្រះហឫទ័យបង្អៀតបង្អល់ជាពន់ពេក ។ ក្នុងពេលនោះ ទេវតាដែលគេក្រាស្ទួតប៉ុត្របានទូលទៅព្រះកាណ៌ព្រះអង្គថា: "សូមទ្រង់ព្រះមេត្តាប្រោស ! រឿងនេះធំណាស់ ហើយពិបាកផង; ជនណាដែលល្ងង់ខ្លៅជននោះមិនត្រូវមកប្រឡូកក្នុងរឿងនេះទេ; ឯលោកនាយកអភិជនរបស់ព្រះអង្គជាចៅក្រមមួយយ៉ាងប៉ិនប្រសប់, លោកនេះអាចនឹងរកការណ៍ពិតឃើញបាន" ។

ព្រះរាជាក៏ទ្រង់មានព្រះបន្ទូលហៅលោកដ៏ចំណាប់នេះ មកជិតព្រះអង្គ ហើយទ្រង់បង្គាប់ឲ្យរូបនេះបំភ្លឺរឿងនុះឡើង ។

មិនមែនជាការស្រួលទេ ដែលគេប្រគល់រឿងនេះឲ្យលោករដ្ឋមន្ត្រីដ៏វិសេសនេះ, លោកជាអ្នកប្រាជ្ញមែនពិត ប៉ុន្តែលោកមិនដឹងធ្វើយ៉ាងណាឬគិតយ៉ាងណាសោះ ។ ឯបុត្រីរបស់លោកឈ្មោះនាងធូដាម៉ាសារីម៉ង់សាមី (Thoudamna sari menzamie; បានសង្កេតឃើញកង្វល់របស់លោកដោយឥតយូរឡើយ ហើយសួរកេហេតុនេះភ្លាម ។ ឪពុកដែលទុកចិត្តតែលើរូបកូនស្រី ១ នេះ គ្រាន់តែនិយាយត្រង់ការទង្វើពិបាក ដែលព្រះករុណាទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ឲ្យលោកសម្រេច ។ នាងឆ្លើយថា: "សូមលោកឪពុកកុំព្រួយឲ្យសោះខ្ញុំធានាទាំងអស់ ខ្ញុំគ្រាន់តែសូមលោកឪពុកឲ្យសង់ខ្ទមមួយវែងក្នុងសួនច្បាររបស់យើង ហើយឲ្យជនទាំងអស់ដែលមានរឿងមករកខ្ញុំ, ជនម្នាក់ៗ ឈរនៅជ្រុងមួយៗ, ឯខ្ញុំនៅកណ្ដាល

ជាមួយនឹងស្មៀនរបស់ខ្ញុំម្នាក់, រួចខ្ញុំសាកសួរជនទាំងនោះម្នាក់ម្ដងៗ, ខ្ញុំហ៊ានសន្យាថាខ្ញុំរកសេចក្ដីពិតឲ្យឃើញពុំខាន" ។

លុះកាលណាធ្វើបានសព្វគ្រប់ដូចបំណងនាងហើយ នាងហៅប្ដីដើមមកហើយពោលពាក្យដូចមានតទៅនេះ "ឱអ្នកដ៏ថ្លៃថ្លា! គេនិយាយអ្នកអភ័ព្វប្រពន្ធស្លាប់ក្នុងអគ្គិភ័យ ដែលឆេះផ្ទះរបស់អ្នក កាលដែលអ្នកចេញផុតទៅធ្វើដំណើរតាមសមុទ្រ ដោយក្លាហានដើម្បីទៅរកធនធាន, ឥឡូវនេះ អ្នកបានត្រឡប់មកវិញពេញចិត្តដោយការរកធនធាននោះបានដូចបំណងរបស់អ្នក, ឯឪពុកម្ដាយរបស់អ្នកទៀតក៏ស្ងួតតែអ្នកមានទ្រព្យសម្បត្តិសម្បើមណាស់ដែរ; ចំណែកខាងមតិពិតត្រង់របស់ខ្ញុំយល់ថា មនុស្សឈ្លាសវាងវៃនឹងចុំច្រើនដូចអ្នកនេះ មិនសមឡើយមកប្ដឹងផ្ដល់ដណ្ដើមប្រពន្ធដូច្នេះទេ, ឯរូបស្រីបានប្រកាសថា គេជាប្រពន្ធពិតរបស់គូស្រករបស់អ្នក, ឯគូស្រករនេះ គេក៏ប្រកាសដូច្នេះដែរ; មួយទៀតតាំងពីស្ដេចផែនដីរហូតដល់កំទេចស្រុកក្នុងប្រទេស គេថាអ្នកខុសទាំងអស់, ឥឡូវនេះ សូមអ្នកនិយាយប្រាប់ខ្ញុំឲ្យពិតត្រង់មើល តើនាងនោះប្រាកដជាប្រពន្ធរបស់អ្នកមែនឬទេ? ហើយតើហេតុយ៉ាងណាបានជាគេស្អប់អ្នក? គួរណាស់តែអ្នកធ្វើតាមពាក្យខ្ញុំដែលដកបអ្នកដូចមានតទៅនេះ: ប៉ុន្តែខ្ញុំមិនដឹងជាអ្នកសុខចិត្តធ្វើតាមខ្ញុំឬយ៉ាងណាទេ ឯចំណែកខាងខ្ញុំៗ សឹងតែមិនហ៊ានហាមាត់និយាយផង" ។ លុះនិយាយដូច្នេះហើយ នាងអៀនខ្មាសយកដៃបិទមុខដ៏ល្អឆើតឆាយរបស់នាង ។ ក្នុងពេលនោះ

បុរសអង្វរឲ្យនាងនិយាយតទៅទៀត ។ នាងងើបមុខឡើងដាច់ចិត្តមិនខ្មាសអៀន ហើយនិយាយថា: "ឯដំបូន្មានរបស់ខ្ញុំមានដូចតទៅនេះ: រូបអ្នកជាអ្នកមានទ្រព្យសម្បត្តិ រូបខ្ញុំជាកូនរបស់លោកនាយករដ្ឋមន្ត្រីនៃព្រះមហាក្សត្រ; បើសិនណាយើងស្រឡាញ់គ្នា ហើយព្រមព្រៀងរៀបការនឹងគ្នា យើងមុខជាគ្មានទុក្ខភ័យអ្វីទេលុះអស់ជីវិតរៀងខ្លួន, អ្នកមានបុក្យពាគួរឲ្យខ្ញុំសរសើរណាស់ តើអ្នកយល់ព្រមតាមខ្ញុំទេ? ហើយចូរអ្នកឆ្លើយឲ្យត្រង់ដូចចិត្តខ្ញុំដែលបានបង្ហាញអ្នកអម្បាញ់មិញនេះ" ។ បុរសឆ្លើយបែបព្រួយបន្តិចថា: "ឯពាក្យឆ្លើយរបស់ខ្ញុំងាយទេ, ឱនាង! ខ្ញុំចាប់ចិត្តចាប់គំនិតនឹងពាក្យរបស់អ្នកនាងជាពន់ពេក, ប៉ុន្តែតើឲ្យខ្ញុំលះបង់ចោលភរិយា ដែលឪពុកម្តាយរបស់ខ្ញុំបានដាក់ទុកឲ្យម្តេចបាន? ខ្ញុំបានសន្មតក្នុងចិត្តថា នាងនេះជាគូជីវិតរបស់ខ្ញុំ ពីព្រោះយើងស្គាល់គ្នាតាំងពីតូចមក, នាងស្រាតរត់លេងយ៉ាងសប្បាយក្នុងផ្ទះរបស់យើង, មនុស្សប្រុសមិនត្រូវដាច់ចិត្តធ្វើអំពើកំណាចបំបាត់កិច្ចព្រមព្រៀង ដែលបានធ្វើយ៉ាងឱឡារិកដូច្នោះទេ" ។ នាងលុះកាលណាបានឮសំដីប្រពៃនេះហើយ នាងញញឹមទៅរកបុរសរួចបើកទ្វារឲ្យចេញទៅ, នាងបានគិតឃើញរួចជាស្រេច ។

ក្រោយមក នាងបានហៅប៉ាយតាទៅឯបន្ទប់នាង, នាងនឹកថាប៉ាយតានេះជាមនុស្សអាក្រក់ ប៉ុន្តែនាងទំលាក់ពុត ហើយសួរដោយខ្លីខ្លា

បន្តិចថា: "បុរសក្មេងៗ ទាំងពីរនាក់នេះឈ្លោះគ្នាព្រោះស្ត្រីម្នាក់យ៉ាងនេះមិនត្រូវទេ, ឯខ្ញុំជាស្រីគ្មានប្ដី បើអ្នកសុខចិត្ត ខ្ញុំព្រមយកអ្នក, ខ្ញុំជាកូនរបស់លោកនាយករដ្ឋមន្ត្រីមានទ្រព្យសម្បត្តិសម្បើមណាស់, ខ្ញុំមានមាសពេជ្រក្នុងលោកនេះគ្មានអ្នកណាស្មើ, បើយើងបានគ្នាមុខជាសប្បាយដោយទ្រព្យនិងយសស័ក្តិរបស់យើងមិនខាន" ។

ប៉ាយគា ឥតបានសង្កេតថា នាងនិយាយអំពីតណ្ហាសោះ ឃើញថានាងនិយាយតែអំពីទ្រព្យ ហើយក៏ឆ្លើយភ្លាមថាសុខចិត្ត ។ នាងទំលាក់ពុតរបស់នាង ហើយឆ្លើយថា: "បើអ្នកយល់តាមគ្រោងការនេះ យើងត្រូវនាំគ្នារត់ទៅនៅឯទីណាមួយឆ្ងាយពីទីនេះ, លុះតែធ្វើយ៉ាងនេះទើបខ្ញុំជឿថាអ្នកស្ម័គ្រស្មោះនឹងខ្ញុំ" ។ ប៉ាយគាឥតប្រកែកអ្វីមួយម៉ាត់សោះ ធ្វើមុខស្មើដូចធម្មតា ។ ឯនាងក្ដៅក្រហាយលើកដៃគ្រវាសចង្អុលទ្វារឲ្យប៉ាយគាចេញទៅ ។ ប៉ាយគានៅតែគ្មានចាប់ភ្លឹកនឹងអាការរបស់នាង ហើយថយខ្លួនយ៉ាងស្រួលបួលទៅ ក្អែករំពៃមើលនាងទៀត ។ ឯនាងគ្មានមើលវិញទេ ។

ក្រោយមកទៀត នាងហៅនាងករិយាមក ហើយនិយាយថា "អ្នកបង! ប្ដីរបស់អ្នកបងសព្វថ្ងៃក្រខ្សត់ខ្សោយ, គាត់គ្មានអ្វីសោះ ហើយគាត់មានគំនិតហាក់ដូចជាអន់ថយជាងបុរសកូនអ្នកមានជាពន់ពេក, ឯរូបគេនេះពេញលេញប្រសើរណាស់, គេមានទ្រព្យសម្បត្តិក៏ច្រើន

គេអាចនាំអ្នកបងឲ្យបានសប្បាយ, បើអ្នកបងរួមរសនឹងគេ អ្នកបងមុខជាលែងស្គាល់សេចក្តីក្រលំបាកទៀតហើយ រៀងរហូតដល់ស្លាប់ទៅវិញ, ខ្ញុំសូមឲ្យអ្នកបងប្រាប់ខ្ញុំ តើហេតុដូចម្តេចបានជាអ្នកបងមិនព្រមយកគេ? ។

នាងករិយាឆ្លើយថា "ជំរាបប្រសាសន៍អ្នកនាង! អ្នកនាងក៏ស្រី ខ្ញុំក៏ជាស្រីដែរ អាស្រ័យហេតុនេះ អ្នកនាងមុខជាយល់តាមខ្ញុំមិនខាន, មនុស្សស្រីគឺជាផ្លែឈើមួយដែលជាប់នឹងមែក, ឯប្តីទុកដូចជាដើមឈើដែលទ្រមែកនោះ, អ្នកនាងជ្រាបស្រាប់ហើយ តើធម្មជាតិធ្វើយ៉ាងណា ៗ ខ្លះ គឺដំបូងនៅលើដើមឈើមានតែត្រួយមួយទេ, ត្រួយនេះបង្កើតជាសន្ទឹកមួយប្តីប៉ុណ្ណោះ. សន្ទឹកនេះក្លាយបានទៅជាមែក, នៅលើមែកនោះផ្លាស់រូបបានទៅជាផ្កា, ឯផ្កាបានជាផ្លែ, រួចផ្លែនេះទុំជ្រុះពីលើដើមឈើ, ជួនកាលគេបេះផ្លែនេះយកទៅបរិភោគ ជួនកាលទៀតផ្លែនេះនៅរលួយលើធរណី, ហេតុដូច្នោះ ខ្ញុំសូមសួរអ្នកនាង តើផ្លែដែលជ្រុះពីលើដើមឈើ អាចភ្ជាប់ទៅកន្លែងដែលជ្រុះនោះវិញបានឬទេ? ឯកូនដែលកើតចេញពីផ្ទៃមាតាមក អាចចូលនៅកន្លែងផ្ទៃនោះវិញបានឬទេ?" ។

នេះហើយជាការៈរបស់ស្រីដែលជ្រុលខ្លួនខុស ៗ ឯការក្បត់ចិត្តរបស់ស្រីនេះ នាំឲ្យក្តួចសេចក្តីស្នេហា នឹងសេចក្តីគោរពចំពោះរូបស្វាមី ។ ហេតុដូច្នេះ បើគ្មានរបស់អ្វីមួយប្លែកអស្ចារ្យទេ ស្រីនេះគ្មានសង្ឃឹមឡើយ ទោះបីស្តីបន្ទោសខ្លួនឯងយ៉ាងណាក៏ដោយ ។

(មានត)

រឿងសាមកុក

កណ្ឌទី ៦

អ្នកឧកញ៉ាវិបុលរាជសេនា នូ-កន ប្រែរៀបរៀង

(តមក)

> រឿងសាមកុកទុកជាយុទ្ធសាស្ត្រ
> អ្នកវាងវៃឆ្លាសបើបានអាន
> នឹងបេះឧបាយកលបំណាន
> ទាំងមានសន្តានស្នេហាជាតិ ។

ឡៅពៀវឆ្លើយថា សពស៊ុនកៀនដែលពួកទាហាននាំមកឲ្យយើងនោះ យើងបានតុបតែងទុកតាមប្រវេណីដោយសមគួរ, ដែលស៊ុនសឺកឲ្យអ្នកមកនិយាយនេះយើងមិនថាអ្វីទេ តែថាតទៅមុខ កុំឲ្យស៊ុនសឺកគិតបំពានចូលមកធ្វើអន្តរាយដល់យើងទៀត ។

គេងលៀងឆ្លើយជំពបឡៅពៀវថា ដែលលោកនឹងព្រមឲ្យសពស៊ុនកៀនទៅគេនោះ ខ្ញុំមិនទាន់យល់ព្រមជាមួយផងទេ ព្រោះស៊ុនកៀនបំពានមកធ្វើការទាំងនេះដោយចិត្តអាក្រក់ណាស់ ទើបដល់នូវសេចក្តីវិនាសជីវិតយ៉ាងនេះ ឯស៊ុនសឺកជាកូននៅក្មេងណាស់, សេនាទាហាន

ស៊ិនសឹកមានសេចក្ដីកោតញញើតយើងជាច្រើន បើលោកស្លាប់ខ្ញុំនឹងគិតធ្វើទាហានស្រុកកាំងតាំងដែលសល់នៅនោះ កុំឲ្យវិលទៅរួចដល់ម្នាក់ឡើយ សូមឲ្យលោកចាប់ហួនកាយនេះសម្លាប់ចេញទៅ រួចសឹមលើកទ័ពទៅកយកធរ៍ពតាំងនោះជាក្រោយ ស្រុកកាំងតាំងនោះគង់នឹងធ្លាក់មកជាកម្មសិទ្ធិរបស់លោក បើលោកមិនស្លាប់ខ្ញុំ ហើយប្រគល់សពស៊ិនកៀនទៅឲ្យគេ ប្រែក្រោយលោកគង់មានសេចក្ដីអន្តរាយជាប្រាកដ ។

ឡេវពៀវតបថា "ហាងចនឹងយើងជាមនុស្សស្រឡាញ់រាប់អានទុកចិត្តគ្នាមកពីដើម កាលបើយើងធ្វើដូច្នោះហាក់ដូចជាក្លែងសម្លាប់ហាងចឲ្យស្លាប់ សេចក្ដីដែលយើងប្រេជ្ញាទុកពីដើមក៏ខូចសាសាទៅវិញ"។ រួចហើយប្រាប់ហួនកាយឲ្យស្រុកត្រឡប់ទៅវិញ ហើយថា "ព្រឹកស្អែកឲ្យនាំខ្លួនហាងចមកប្រគល់ឲ្យយើងត្រឹមទ្វារស្រុក យើងនឹងជូនសពស៊ិនកៀនទៅឲ្យ" ។ ហួនកាយក៏នាំសេចក្ដីនោះត្រឡប់ទៅជំរាបស៊ិនសឹក។ មានសេចក្ដីត្រេកអរជាទីបំផុត, ដល់វេលាព្រឹកឡើង បានចាត់ទាហានឲ្យនាំខ្លួនហាងចទៅជូនឡេវពៀវដល់ទ្វារស្រុក ហើយទទួលយកសពស៊ិនកៀនដាក់ទូក លើកទាហានត្រឡប់ទៅស្រុកកាំងតាំងវិញ ។

កាលនាំសពឡើងទៅដល់លើទីគ្រឹហាស្ថានហើយ ក៏ឲ្យតាក់តែងគ្រឿងដង្ហែដ៏រុងរឿង នាំទៅបញ្ចុះនៅដំបន់ខយ៉ុកគុ ។ សម័យនោះស៊ិនសឹកបានឡើងយសសក្ដិជាធំក្នុងស្រុកកាំងតាំង, បណ្ដាអ្នកស្រុក

ទាំងអស់នៅក្រោមបង្គាប់បញ្ជាស៊ុនសឺក. ឯភរិយាស៊ុនសឺកនោះជាមនុស្សមានសតិបញ្ញា បើឃើញអ្នកឯណាដែលធ្វើសង្វាតខ្លាំងពូកែតែងមានសេចក្ដីគោរពកោតក្រែង ហើយចងចិត្តយកមកជាបក្សពួកធ្វើការជាមួយ មនុស្សក៏ចុះចូលកុះករមកជាច្រើន ។

កណ្ឌទី ៣

ចាប់តាំងពីតាំងគុះកំរើបចិត្តតាំងខ្លួនជា សងអ៊ូ (ធម្មបិតា) រូបតិតកលឧបាយនឹងសម្លាប់តៀវអ៊ុន, តមកអងអ៊ុនលួងលោមនាងតៀវសៀនជាកូនចិញ្ចឹម ឲ្យទៅធ្វើជាភរិយាលីប៉ោនឹងតាំងគុះ ដើម្បីឲ្យអ្នកទាំង ២ នេះទាស់ទែងខ្វែងគំនិតគ្នា, រហូតដល់តាំងគុះ ប្រឹក្សានឹងលីសុកអំពីទំនុកដែលក្មេងច្រៀង ។

តាំងគុះនៅស្រុកគៀវហាន់ជាទីក្រុង លុះបានឮថា ស៊ុនកៀនជាចៅហ្វាយស្រុកកាំងតាំងស្លាប់ហើយ មានសេចក្ដីសោមនស្សពន់ពេក ទើបប្រជុំទីប្រឹក្សាហើយថ្លែងសេចក្ដីថា ដែលស៊ុនកៀនស្លាប់នោះ យើងបានធូរស្រាលក្នុងចិត្តច្រើន ទុកមាដូចជាគេដកបន្លាចេញពីដើមទ្រូងនៃយើងបាន, ចុះក្នុងសម័យនេះ នរណាបានដឹងថាស៊ុនកៀនអាយុប៉ុន្មានហើយ? ។ លីយូឆ្លើយថា ស៊ុនកៀននោះទើបនឹងបានអាយុ ៣០ ឆ្នាំគត់ ។ តាំងគុះបានឮដូច្នោះក៏ឃើញថា ស៊ុនកៀននោះនៅក្មេងនៅឡើយ មិនមានសង្ស័យថាដូចម្ដេច ។ ក្នុងខណៈនោះ តាំងគុះក៏កាន់តែមានចិត្តកំរើបឡើង នឹងធ្វើការអ្វីក៏លោភបំពាន.ទៅតាមអំពើចិត្តលើសពីដើម តាំងតំកើងលើកខ្លួនឲ្យមនុស្សទាំងពួងហៅថា "សងអ៊ូ" ប្រែថា

"ព្រះធម្មបិតានៃព្រះចៅហៀនតេ" បើទ្រង់ចេញដំណើរទៅទីឯណា ក៏ឲ្យមានក្បួនហែយ៉ាងព្រះមហាក្សត្រស្តេចយាង ហើយលើកតំកើងតាំងហងជាប្អូនឲ្យធ្វើនាយទាហានកងក្រៅ បណ្តាសែតាំងទាំងប៉ុន្មានក៏ហៅទៅតាំងជានាហ្មឺនតូចធំទាំងអស់, តាំងតុះឲ្យកេណ្ឌរាស្ត្រ ២៥'ម៉ឺនទៅកសាងកំផែង ១ ចម្ងាយពីទីក្រុងតៀវហោន ២៥០០ ស៊ិន (១០០ ក.ម.) ធ្វើកំផែងខ្ពស់ប្រហែលនឹងកំផែងស្រុកក្រុង ខាងក្នុងក៏ឲ្យសង់ដំណាក់តូច-ធំជុំបរិវេណខាងមុខនិងខាងក្រោយ មានទីឃ្លាំងនិងជង្រុកដាក់ស្រូវអង្ករស្បៀងអាហារសម្រាប់សេនាទាហានបរិភោគបាន ២០ ឆ្នាំ ឯមាសប្រាក់ពន្ធដារនិងសួយសារការទាំងប៉ុន្មាន ក៏ឲ្យបញ្ជូនទៅដាក់ឃ្លាំងក្នុងក្រុងថ្មីទាំងអស់ ហើយឲ្យចាត់ស្រីរូបល្អមកបំរុងទុកប្រមាណ ៨០០ នាក់, ឯតាំងតុះជួនកាល ២០ ថ្ងៃ ទើបឡើងទៅគាល់ព្រះចៅហៀនតេម្តង បណ្តានាហ្មឺនតូចធំក្នុងស្រុកក្រុងទាំងប៉ុន្មាន ក៏ត្រូវទៅចាំទទួលឬជូនដំណើរចេញទៅវិញដល់មាត់ទ្វារក្រុង ឯកន្លែងដែលចូលទៅគាល់នោះមានទីប្រថាប់ជាច្រើនដំបន់, ក្នុងស្រុកតៀវហោននោះ ក៏មានទីកន្លែង ១ សម្រាប់សំណាក់នៅតាមត្រូវការ ។ មាន ១ ថ្ងៃនោះតាំងតុះចេញអំពីទីគាល់ បណ្តានាហ្មឺនទាំងពួង ក៏ជូនដំណើរទៅដល់មាត់ទ្វារក្រុង, តាំងតុះទើបបង្គាប់ឲ្យនាហ្មឺនទាំងនោះទៅពិសាលៀងឯទីប្រថាប់ ។

ក្នុងខណៈនោះ ចៅហ្វាយស្រុកមណ្ឌលខាងជើង បញ្ជូនមនុស្សបះបោរប្រហែល ៥០០ នាក់មកដល់តាំងតុះៗ បង្គាប់ទាហានឲ្យយកមនុស្ស

អស់នោះទៅកាត់ដៃខ្លះ កាត់ជើងខ្លះ កាត់ត្រចៀកខ្លះ កាត់អណ្ដាតខ្លះ ឲ្យស្នោរដាក់ក្នុងខ្លះដែកខ្លះ ៗ មនុស្សទាំងនោះ ក៏មានសេចក្ដីសោយទុក្ខវេទនា នរណាដែលមិនទាន់ដាច់ខ្យល់ស្លាប់ក៏បំរះនរនៀលដោយឈឺចាប់ ស្រែកទ្រហោយំរងំអឺងកង ៗ នាហ្លួនទាំងពួង ដែលកំពុងបរិភោគអាហារបានក្រឡេកទៅឃើញ មានសេចក្ដីអាណិតអាសូរពន់ប្រមាណណាស់ ខ្លះក៏ភ័យស្លុតរបូតបង្កើះធ្លាក់ពីដៃ ខ្លះក៏រង្វើងស្មារតីធ្លាក់កែវស្រាពីដៃកំពប់ស្រាអស់ ព្រោះឃើញសេចក្ដីទុក្ខវេទនាយ៉ាងជាក់ស្ដែងមុខគួរឲ្យកើតធម្មសង្វេគពន់ពេក ៗ ឯតាំងតុៈនោះជាមនុស្សចិត្តអាក្រក់ គ្មានមេត្តាករុណាសោះ លើកតែងស្រាផឹកក្លាង, មើលក្លាង, សើចក្លាង,- មនុស្សទាំង ៥០០ នោះ ក៏ស្លាប់ទាំងអស់គ្នា ៗ នាហ្លួនទាំងអស់បរិភោគអាហារហើយ ក៏លាចុះទៅជាប្រញាប់ ៗ

ក្រោយនោះ តាំងតុៈបង្គាប់លីប៉ោថា យើងនឹងឲ្យអញ្ជើញនាហ្លួនទាំងអស់មកលៀងអាហារម្ដងទៀត បើកាលណាជួបជុំគ្នាហើយចូរកូនឯងទៅនុនខ្សឹបដិតត្រចៀកបិតាចុះ បិតានឹងឲ្យចាប់តៀវអ៊ុនទៅសម្លាប់ចេញ ហើយកាត់ក្បាលយកមក ៗ លុះដល់ថ្ងៃកំណត់ដែលនាហ្លួនទាំងពួងមកស៊ីលៀងអាហារព្រមគ្នាហើយ តាំងតុៈក៏អង្គុយផឹកស្រាតាមធម្មតា ៗ ឯលីប៉ោធ្វើជាចូលទៅនុនខ្សឹបដាក់ត្រចៀកតាំងតុៈៗ ធ្វើជាសើចហើយថា គិតយ៉ាងនេះឬ! ចូលចាប់ខ្លួនវាទៅឲ្យខាប់ ៗ លីប៉ោក៏ស្ទុះទៅចាប់ខ្លួន

តៀវអ៊ុនអូសកន្ទ្រាក់ទៅ ៗ នាហ្មឺនទាំងពួងដែលកំពុងបរិភោគនៅនោះ
មិនដឹងសេចក្តីអ្វីសោះ ទាំងអស់គ្នា ក៏ស្រឡាំងកាំងមួយស្របក់ ស្រាប់
តែឃើញលីហ៊ោយូក្បាលតៀវអ៊ុន ដាក់ក្នុងក្របាស់ ចូលមកឲ្យតាំងតុៈ
មើល នាហ្មឺនទាំងពួងក៏រេតរៃតក់ភ័យណាស់ ៗ តាំងតុៈឃើញដូច្នោះហើយ
ស៊ើបថា អ្នកទាំងអស់គ្នាកុំភ័យប្រារព្ធ, ដែលកើតហេតុទាំងនេះ ព្រោះ
តៀវអ៊ុនឲ្យសំបុត្រស្ងាត់ទៅដល់អ៊ួនស៊ុត ឲ្យមកធ្វើសេចក្តីអន្តរាយដល់
យើងមានគេដឹងរឿងនោះ គេធ្វើសំបុត្រមកឲ្យយើង បានជាលីហ៊ោខ្សឹប
ប្រាប់យើងៗ ទើបឲ្យចាប់ទៅសម្លាប់បេញដូច្នេះ បើអ្នកឯណាមិនបានរួម
គំនិតជាមួយនឹងតៀវអ៊ុននោះទេក៏កុំគប្បីជាទុក្ខ ត្រូវបរិភោគលេងឲ្យ
សប្បាយទៅចុះ ៗ ខណៈកាលនាហ្មឺនទាំងនោះបរិភោគហើយក៏លាទៅ ៗ

ខណៈនោះ មានមន្ត្រីម្នាក់ឈ្មោះអង់អ៊ុន កាលត្រឡប់ទៅដល់ផ្ទះ
ហើយគិតរំពឹងថា រឿងដែលតាំងតុៈឲ្យហៅទៅស៊ីលៀងហើយចាប់តៀវៈ
អ៊ុនសម្លាប់បេញនោះបើនឹងសង្កេតឲ្យឃើញពិតទៅថា តៀវអ៊ុននោះគ្មាន
គិតគំនិតអាក្រក់ ឲ្យសំបុត្រទៅអ៊ួនស៊ុតមកធ្វើសេចក្តីអន្តរាយដល់តាំងតុៈ
សោះទេ តែដែលតាំងតុៈមានសេចក្តីព្យាបាទសម្លាប់គ្នាទាំងម៉្លេះ ក៏គឺធ្វើ
យកអំណាចមិនឲ្យនាហ្មឺនទាំងពួងគិតអាក្រក់នឹងរកតទៅ, ដែលរកធ្វើដូច្នេះ
ក៏មិនមានអ្នកឯណានឹងគិតរំលាងបំផ្លាញរកបេញសោះ ៗ អង់អ៊ុនមាន
សេចក្តីវិតានមិនបានស៊ីដេកជាសុខ លុះដល់ពេលយប់ស្ងាត់ ក៏កាន់ឈើ

ចេញទៅឈរផ្អែកនៅដើមឈើ ១ ក្នុងសួនផ្កា ហើយក្រឡេកមើលទៅលើអាកាស ឃើញផ្កាយរក្សាស្រុកអាប់រស្មីមិនមានពន្លឺ ទើបគេថាសព្វថ្ងៃនេះ ព្រះមហាក្សត្រទ្រង់អាណាប្រជានុរាស្ត្របានសេចក្ដីក្ដៅក្រហាយព្រោះតាំងតុះ ៗ អង់អ៊ុនគិតហើយក៏ដកដង្ហើមធំ ហើយយំខ្សឹកខ្សួល ៗ ក្នុងទីនោះ ស្រាប់តែឮសំឡេងស្រីម្នាក់ទៅដកដង្ហើមធំអំពីខាងមុខអង់អ៊ុនៗ ក្រឡេកទៅឃើញ ក៏ឈ្ងោកមើលមុខស្គាល់ច្បាស់ជានាងគៀវសៀនដែលអង់អ៊ុនលោះយកមកពីតូច ឃើញរូបឆោមល្អៈប្រៀងពីពេះក៏សន្មតទុកជាកូនចិញ្ចឹម នាងនោះក៏ចំរើនអាយុបាន ១៦ ឆ្នាំ ៗ វេលានោះអង់អ៊ុនសួរថា ពេលយប់ជ្រៅនេះហើយម្ដេចមិនទៅដេកចុះមកតែអ្នកក្នុងសួនផ្កានេះ? ហើយដកដង្ហើមធំឬកើតទុក្ខពីព្រោះមិនឃើញសហាយមកជួបឬអ្វី? ៗ នាងគៀវសៀនបានឮដូច្នោះក៏ភ័យស្លុតទន្លុលលុតជង្គង់ហើយជំរាបអង់អ៊ុនថា ខ្ញុំនឹងបានមានសហាយស្មន់ហើយមកនៅចាំជួបដូច្នោះក៏ទេ ខននខ្ញុំជាទាសីលោកៗ ក៏បានបីបាច់ចិញ្ចឹមរក្សាទុកជាកូនតាំងពីតូចមក ព្រះគេជព្រះគុណរកទីបំផុតគ្មាន សព្វថ្ងៃខ្ញុំក៏គិតនៅជានិច្ចថា បើលោកមានសេចក្ដីទុក្ខព្រួយប្រការដូចម្ដេច ខ្ញុំនឹងត្រូវជួយធុរៈនោះទៅតាមសតិបញ្ញា ដើម្បីនឹងបានតបស្នងសងគុណលោក ប្រសិនបើជីវិតខ្ញុំនឹងរលត់ផុតទៅ សាច់ឈាមសរសៃនឹងរលួយនៅផែនដីក្ដី ឆ្អឹងនឹងខ្ទេចខ្ទីជាធូលី ខ្ញុំក៏មិនបានសោកស្ដាយដល់

ជីវិតសោះឡើយ. ពីថ្ងៃព្រឹកមិញដែលតាំងតុៈអញ្ជើញលោកទៅពិសាល្ងៀង ហើយលោកត្រឡប់មកដល់ផ្ទះវិញនោះ ខ្ញុំឃើញទឹកមុខលោកសៅហ្មងប្លែកជាងសព្វថ្ងៃ ខ្ញុំក៏ស្មានថាលោកប្រហែលមានទុក្ខព្រួយអំពីការអ្វីជាទម្ងន់ណាស់ ទើបបានជាប្លែកអស្ចារ្យដូច្នេះ លុះខ្ញុំឃើញលោកអញ្ជើញមកទីនេះខ្ញុំក៏លបបុះមកសង្កេតមើលឲ្យដឹងការ ដើម្បីនឹងជួយរិះគិតជាផ្លូវតបស្នងសងព្រះតេជព្រះគុណត្រាតែអស់ជីវិត ។

អង់អ៊ុនបានឮដូច្នោះក៏គិតថា "គ្រានេះបើផែនដីនឹងបានសុខក្សេមក្សាន្តឡើងវិញ ក៏ដោយសារនាងតៀវសៀនជាប្រាកដ" ទើបនាំនាងតៀវសៀនឡើងទៅលើលានៅក្នុងល្វែងស្ងាត់ ហើយឲ្យនាងអង្គុយលើកៅអីរួចលុតជង្គង់ចុះគំនាបនាង ។ នាងតៀវសៀនឃើញដូច្នោះក៏ភ័យណាស់ ស្ទុះចុះអំពីលើកៅអីមកគំនាប់អង់អ៊ុនវិញ ហើយចូលទៅក្រាបទូលបង្គំទាយាតថា លោកឪពុកមិនត្រូវគំនាប់ខ្ញុំជាកូនទេ ។ អង់អ៊ុនតបថា "ឪពុកបានឮកូនថាអញ្ចឹងមិញនោះ ឪពុកមានសេចក្ដីត្រេកអរណាស់ បានជាឪនគំនាប់កូនៗ ប្ដូរមានមេត្តាករុណា ដល់ព្រះមហាក្សត្រនឹងអាណាប្រជានុរាស្ត្រក្នុងព្រះរាជអាណាខេត្តចុះ" ថាតែប៉ុណ្ណោះហើយក៏យំអោករអ៊ួល ៗ នាងតៀវសៀនបានឃើញបិតាធ្មញយំក៏លើកដៃប្រណម្យជំរាបថា ខ្ញុំបានចេញពាក្យថានឹងយកជីវិតតបស្នងសងគុណលោកឪពុកហើយ ហេតុអ្វីមិនមានប្រសាសន៍ប្រាប់រឿងហេតុដែលកើតទុក្ខនោះឲ្យ

ខ្ញុំដឹង, ដែលលោកឪពុកមកប្រឹងអង្គុយយំដូច្នេះនឹងអស់ទុក្ខហើយឬ? ។ អង់អ៊ុនឆ្លើយថា សព្វថ្ងៃនេះផែនដីក្តៅរំដួលគ្រប់ដើមស្មៅនៅឈើព្រៃទាំងអស់ កូនក៏ល្មមដឹងព្ទណាស់ហើយ ព្រះចៅហ្វៀនគេនោះ ឧបមាដូចពងមាន់ដែលគេចោលទុកលើថ្ម, ឯនាហ្មឺនមុខមន្ត្រីនឹងអាណាប្រជា-នុរាស្ត្រក្នុងព្រះនគរ ឧបមាដូចជាគំនរស្រមាមដែលនៅជិតភ្លើងមិនបានដឹងថាសេចក្តីស្លាប់នឹងមកដល់វេលាណា, តាំងតុះធ្វើការអាក្រក់កំរើកឡើងប្រឹងនឹងយកកពជសម្បត្តិ នឹងរកអ្នកឯណាគិតរំលាងវាចេញគ្មាន ឯតាំងតុះនោះវាមានកូនចិញ្ចឹម ១ ឈ្មោះលីប៉ោ ឯលីប៉ោនោះ ក៏មានថ្វីដៃខ្លាំងពូកែណាស់ តែថាសន្តានចិត្តអ្នកទាំង ២ នេះ រមែងវង្វេងស្រឡាញ់ទៅក្នុងរូបស្រីភាពដែលស្អាតល្អ បើកូននឹងជួយទ្រទ្រង់ផែនដី ឪពុកនឹងគិតឧបាយកលលើកកូនឲ្យទៅធ្វើជាភរិយាលីប៉ោ ហើយទើបទៅប្រាប់តាំងតុះឲ្យមកទទួលកូនយកទៅធ្វើជាភរិយាទៀត បើកូនបានទៅនៅនឹងតាំងតុះវេលាណា ចូរលបធ្វើកលមាយាផ្សេងៗ ឲ្យលីប៉ោមានចិត្តស្នេហ៍ស្រឡាញ់កូនជាប្រាកដ ហើយកូនលបប្រាប់តាំងតុះដោយកលមាយាតាមដំរិះប្រាជ្ញារបស់កូនស្រាប់ យូរទៅឃើញថាតាំងតុះនឹងលីប៉ោមានសេចក្តីបែកចិត្តគិតប្រទូសរ៉ាយគ្នា លីប៉ោគង់នឹងសម្លាប់តាំងតុះចេញ, កាលអាសត្រូវពាលសម្បត្តិវិនាសហើយ អាណាខែត្រទាំងអស់ក្នុងព្រះនគរនឹងបានសេចក្តីសុខតទៅ ឯខ្លួនកូនដែលបានយកអាសាផែនដីនោះ នឹង

មានកេរ្តិ៍ឈ្មោះដរាបរាល់តែអស់អាយុផែនដី ៖ ពុកគិតដូច្នេះតើកូននឹងយល់ព្រមធ្វើតាមដែរឬដូចម្ដេច ? ។

នាងទៀវសៀនឆ្លើយតបថា ខ្ញុំបានចេញពាក្យថានឹងតបស្នងសងគុណលោកឪពុកហើយ ក៏ជាឡើយតែត្រឹមរូបកាយខ្ញុំទៅធ្វើប៉ុណ្ណោះ ទោះបីនឹងប្រើឲ្យទៅស្លាប់ក៏ខ្ញុំមិនស្ដាយជីវិតសង្ខារ វេលានេះបើឪពុកនឹងគិតការយ៉ាងណា ក៏ត្រូវតែគិតលៃលកឲ្យបានស្រេចលាប់ៗ ទៅចុះ បើខ្ញុំបានទៅនៅទីតាំងគុះហើយ ខ្ញុំនឹងធ្វើកលមាយាឲ្យលីប៉ោសម្លាប់តាំងគុះឲ្យបាន ។ អងអ៊ុនតបថា បើកូនបានយកអាសាផែនដីជំនួសឪពុកហើយ - ការអ្វីៗ ដែលកូនគិតនោះត្រូវតែឲ្យជិតកុំឲ្យនរណាដឹងឮមួយជា ២ ឡើយ កូនអើយរឿងនេះបើបែកធ្លាយចេញទៅកាលណា អាយុកូននឹងបាត់មុខជានឹងវិនាសអន្តរាយទៅវិញមុខជាប្រាកដ ។ នាងទៀវសៀនបានស្ដាប់ច្បាស់ក៏ឆ្លើយថា សេចក្ដីនេះបើខ្ញុំមិនបិទបាំងតាំងធ្វើឲ្យបែកធ្លាយហើយ ខ្ញុំសូមឲ្យត្រូវប្រហារដោយអាវុធផ្សេងៗចុះ ។ អងអ៊ុនបានឮពាក្យនាងដំណាលដូច្នោះហើយ ក៏មានសេចក្ដីសោមនស្សត្រេកអរពន់ពេក ។ លុះដល់ព្រឹកឡើង អងអ៊ុនក៏បាត់បែងរើយកត្បូងពេជ្រនឹងមាសប្រាក់មកទុក ហើយហៅជាងមកធ្វើជាម្កុដសម្រាប់បុត្រព្រះមហាក្សត្រទ្រង់ពាក់ លុះធ្វើស្រេចហើយ ក៏ប្រើមនុស្សទំនុកទុកចិត្តឲ្យលបយកទៅឲ្យលីប៉ោៗ ឃើញម្កុដវិសេសដូច្នោះទទួលយកហើយដោយសេចក្ដីពេញចិត្ត លុះដល់ថ្ងៃក្រោយលបមកជួបនឹងអងអ៊ុននៅផ្ទះ ។ (មានត)

ព្រះរាជពង្សាវតារប្រទេសកម្ពុជា

ភាគទី ២

សម័យនគរធំ

ឧកញ៉ាទេពពិទូរ ឈឹម-ក្រសេម រៀបរៀង

(តមក)

ការកសាង: ព្រះបាទសូរ្យវរ្ម័ន ទី ១ ទ្រង់បានសាងវត្តស្ថាន សម្រាប់ព្រះសាសនា និងសម្រាប់រាជការផែនដីជាយ៉ាងច្រើន, ប្រាកដតាមដែលស្រាវជ្រាវក្នុងវេលានេះ គឺ: ទ្រង់សាងវត្ត ១ នៅក្នុងកំពែងក្រុងយសោធរបុរៈ ឲ្យឈ្មោះថា "សោគតាស្រម" (អាស្រមព្រះសុគត) គឺវត្តដែលគេហៅក្នុងកាលឥឡូវនេះថា "ទេពប្រណម្យ" សឹងមានព្រះពុទ្ធរូបព្រះធំ ១ អង្គ, សន្ធឹកសីមាថ្មជាច្រើន និងសិលាចារឹក ១ ផែនទៀត នៅក្នុងបរិវេណវត្តនេះជាភស្តុតាង ។ ទាំងទ្រង់បដិសង្ខរណ៍ប្រាសាទទេវស្ថាននៅលើកំពូលភ្នំបាខែង ដែលបានសាងឡើងតាំងពីក្នុងរជ្ជកាលព្រះបាទយសោវរ្ម័នទី ១ គឺទ្រង់បានជួសជុលក្នុងផ្នែកខ្លះដែលបាក់បែកទ្រុឌទ្រោម និង ទ្រង់កសាងថែមឡើងទៀតខ្លះ និង ទ្រង់រៀបចំធ្វើផ្លូវសម្រាប់ឡើងទៅកំពូលភ្នំនេះ ឲ្យបានស្រួលជាងមុន ព្រោះ

គឺនេះជា **គារវិស្ថាន** ឬជា **បូជនីយស្ថាន** របស់ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ទាំងឡាយបណ្ដាដែលគង់នៅក្រុងយសោធរបុរៈនេះ ៗ រូបពីនេះស្ដេចបានទៅសាងប្រាសាទទេវស្ថាននៅក្នុងដីស្រុក ក្នុងខែត្របាទី សម្រាប់សាធារណជនគោរពបូជា, ប្រាសាទទេវស្ថាននេះគង់រូបរាងនៅដល់សព្វថ្ងៃនេះ ៗ

ក្រៅអំពីនេះ ព្រះអង្គបានទៅសាងនៅតាមបច្ចន្តរដ្ឋជាច្រើនអន្លើទៀត, ចំពោះក្រុងយសោធរបុរៈនោះប្រាកដថា ជាទីសព្វព្រះរាជហឫទ័យច្រើន តែស្ដេចយាងទៅសម្រាកព្រះកាយនៅទីនោះជាញឹកញយ ទ្រង់បានចាប់ចាត់ការរៀបចំតាំងពីក្រោយពេលដែលព្រះបាទអនុរុទ្ធគិតលើកមករាយ គឺទ្រង់ពង្រីកទីក្រុងឲ្យធំទូលាយចេញទៅ ទ្រង់សាងព្រះរាជវាំងកំពែង-ប៉មយ៉ាងមាំមួន សម្រាប់ការពារសឹកមកពីក្រៅ ទ្រង់សាងថ្នល់-ស្ពានជាច្រើនអន្លើទៀត ៗ និងទ្រង់សាងវត្តស្ថានក្នុងសាសនាទៀតជាយ៉ាងច្រើន ព្រះពុទ្ធរូប គឺព្រះស្ដូបចេតិយ វត្ត វិហារ, ព្រះទេវរូប ព្រះប្រាង្គសិលាកំពូលបី និង សិលាចារិក ៗ បុរាណវត្ថុស្ថានអំពាលនេះនៅគង់មានរូបរាងជាភស្ដុតាងដល់សព្វថ្ងៃនេះជាច្រើន ៗ ព្រះប្រាង្គនោះធំជាងព្រះប្រាង្គដែលសាងទុកនៅតំបន់ដទៃទាំងអស់, នេះជាអនុស្សាវរីយក្នុងសម័យដែលខ្មែរជាធំក្នុងដែនខ្មែរទាកាតែ ៗ

លំដាប់តពីនេះ បានស្តេចទៅសាងក្រុងកំពែងពេជ្រនៅក្នុងរដ្ឋ ដលៀង ហើយប្រហែលផ្លាស់ឈ្មោះក្រុងនេះហៅថា **នគរកោសម្ពិ** ក្នុងពេលនេះផង ព្រោះទីនោះមានសណ្ឋានភូមិភាគប្រហែលគ្នានឹងនគរកោសម្ពី ក្នុងមជ្ឈិមប្រទេស ។ តែសព្វថ្ងៃនេះ គេច្រើនហៅកំពែងពេជ្រតាមដើម ។

ចំណែកឯព្រះកំស្តេងអញស្រីជយេន្ទ្របណ្ឌិត ក៏បានកសាងវត្ត-ស្ថានក្នុងសាសនា និងរបស់ជាសាធារណប្រយោជន៍មានជីកស្រះ ជីកអណ្តូង ធ្វើទំនប់ទឹក ។ល។ ជាច្រើនណាស់ដូចមានប្រាកដនៅសិលាចារឹក ក្នុងស្តុកកុម្ពស្រាប់ ។

ព្រះបាទសូរ្យវរ្ម័ន ទី ១ ស្តេចនៅក្នុងរាជសម្បត្តិបាន ៣៨ ឆ្នាំ ក៏សោយទិវង្គត រាជបណ្ឌិតថ្វាយព្រះនាមព្រះបរមសពថា **បរមនិព្វាណបទ** (បរមនិព្វានបទ) ដោយហេតុទ្រង់និយមក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនាជាសំខាន់ក្នុងព្រះរាជហឫទ័យ ។

ទ្រង់មានព្រះកិត្តិយសជា រាជាធិរាជ ១ អង្គក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រ ។

ព្រះបាទឧទយាទិត្យវរ្ម័ន ទី ២

ព. ស. ១៥៩៣ - ១៦០៨, គ. ស. ១០៥០ - ១០៦៦

ព្រះឧទយាទិត្យវរ្ម័ន ជាព្រះរាជឱរសរបស់ព្រះបាទសូរ្យវរ្ម័ន ទី ១ និងព្រះនាង វីរលក្ស្មី អគ្គមហេសី, ទ្រង់ប្រសូតក្នុងសករាជប៉ុន្មានមិន

ប្រាកដ ទ្រង់បានសិក្សាវិជ្ជាគ្រប់យ៉ាង មានដើមថា សិទ្ធាន្ត, វ្យាករណ៍, ធម៌សាស្ត្រ និងសាស្ត្រឯទៀតៗ ក្នុងសំណាក់ព្រះរាជគ្រូ ស្រីជយេន្ទ្របណ្ឌិត ។ កាលព្រះរាជជនកនាថសោយទិវង្គតហើយ ទ្រង់បានទទួលគ្រងរាជសម្បត្តិស្នងព្រះអង្គតមក. គេថ្វាយព្រះបរមនាមថា ព្រះបាទឧទយាទិត្យវរ្ម័ន រាប់ជាទី ២ ។ ទ្រង់មានព្រះអគ្គមហេសីព្រះនាមដួចម្តេចមិនប្រាកដ តែទ្រង់គ្មានព្រះរាជឱរសព្រះរាជធីតាទេ ។

ការផែនដី: ការគ្រប់គ្រងផែនដីក្នុងរដ្ឋកាលនេះមិនប្រាកដថាខូចខាតផែនដីក្នុងភាគណាមួយទេ តែក្រោយដែលទ្រង់សោយរាជ្យបាន ១ ឆ្នាំ គឺក្នុងឆ្នាំ ព ស ១៥៩៤ មានរាជសត្រូវឈ្មោះ អាណាវិន្ទ្ររាជ បរមសេនាទាហានបង្កហេតុបះបោរឡើង ក្នុងព្រះរាជអាណាចក្រដើម្បីរាជបល្ល័ង្ក, ព្រះបាទឧទយាទិត្យវរ្ម័នទ្រង់ជ្រាប ក៏ត្រាស់ឲ្យសេនាបតី ១ នាក់ ឈ្មោះ ព្រះសង្គ្រាម (គឺជាសេនាបតីក្រសួងសឹក) ឲ្យលើកទ័ពចេញទៅក្រាប, កងទ័ពទាំងពីរខាងបានតស៊ូគ្នាពេញទំហឹង តែក្នុងទីបំផុតអាណាវិន្ទ្ររាជបរាជ័យ ហើយរត់ទៅជ្រកនៅក្នុងចម្ប៉ា (ចាម្ប៍) បាត់ទៅ ។

លុះកន្លងមកដល់ឆ្នាំ ព. ស. ១៦០៩ (ម. ស. ៩៨៨) មានមន្ត្រី ១ នាក់ជាទាហានរបស់ព្រះអង្គ ឈ្មោះកាមភវៈ ជាទីប្រោសប្រាណរបស់ព្រះអង្គ បានក្រាបទូលញុះញង់ឲ្យទ្រង់ដកសេនាបតី ១ នាក់

អ្នកមានអាយុខ្ពស់ ចេញពីតំណែងកងការ ដោយបំណងនឹងចូលកាន់តំណែងនោះដោយខ្លួនឯង ។ ព្រះបាទឧទយាទិត្យវរ្ម័ន ពុំព្រមតាម ។ កាមភារៈ ទោមនស្សផងភ័យខ្លួនផង ក្រែងព្រះមហាក្សត្រិយ៍រករឿង ក៏នាំពួកទាហានដែលនៅក្នុងបន្ទាយរបស់ខ្លួនចេញទៅខែត្រក្រៅ ហើយបញ្ចុះបញ្ចូលកស្តុបក្កដាទ័ពនាំបះបោរឡើង ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ទ្រង់ជ្រាប ក៏ត្រាស់ចាត់មេទ័ព ១ នាក់ឲ្យលើកទ័ពចេញទៅកម្រាប តែមេទ័ពនោះតស៊ូពុំបាន ក៏បរាជ័យក្ស័យជីវិតបង់ ។ កាលព្រះមហាក្សត្រិយ៍ទ្រង់ជ្រាបពត៌មានសឹកដូច្នេះហើយ ក៏ទ្រង់ព្រះរាជបញ្ជាក្សត្រិយ៍សឹក (1) (សេនាប្រមុខ) ១ នាក់ ដែលធ្លាប់មានថ្វីដៃ ឲ្យនាំទ័ពចេញទៅកម្រាប ។ វេលាដែលក្សត្រិយ៍សឹកនេះទៅដល់តស៊ូគ្នានោះ មានមេកង ១ នាក់ខានខ្លាំង បានចាក់ត្រូវក្សត្រិយ៍សឹកធ្លុះបន្លា, ព្រះក្សត្រិយ៍សឹកនោះទោះបីត្រូវរបួសម្ល៉ោះហើយក៏ដោយ ក៏មិនរាថយបានបែរតស៊ូតទៅទៀតយ៉ាងអង់អាច គឺលោកប្រើធ្នូរបស់លោកបាញ់ចេញទៅយ៉ាងញឹក កូនសរបានរត់ទៅត្រូវត្រង់ក្បាលកាមភារៈ ១ អន្លើ ទឹងត្រង់ក ១ អន្លើទៀត; កាមភារៈ ទ្រាំរបួសពុំបាន ក៏ដួលគ្រងចាំងគ្រៀងការុង ដែលកាន់នៅដៃ មិនយូរប៉ុន្មានក៏អស់ខ្យល់អស្សាសៈបស្សាសៈទៅតាមយថាកម្ម ។

---

១ ក្សត្រិយ៍សឹកនេះ ប្រហែលជាព្រះសង្គ្រាម ដែលជាសេនាបតីទាហាន ។ ។

កាលស្រេចកិច្ចក្រាបសឹកសត្រូវហើយ លោកក្សត្រិយ៍សឹកក៏រៀបចំខែត្រនោះ (មិនដឹងច្បាស់ជាខែត្រណា) ឲ្យរៀបរយដូចដើមហើយ ទើបបានលើកទ័ពត្រឡប់ចូល ក្រុង ។ កាលមកជិតដល់ក្រុង ក៏មានឧប្បត្តិហេតុ ១ ជាថ្មីទៀតមកប៉ះពាល់ ក៏មានបងប្អូនពីរនាក់ ឈ្មោះស្វាត ស្អាត់? ១ ឈ្មោះ សិទ្ធិករ ១ បានលើកគ្នាមកចាំប្រទូសរ៉ាយ លោកក្សត្រិយ៍សឹកបានបញ្ជាឲ្យទាហានបោះពួនចាប់បានម្រិតទាំងពីរ តែក ហែកចំណោមចេញរួចទៅ បានទាំងសម្លាប់ទាហានរបស់លោកអស់ជាច្រើនផង ។ លោកក្សត្រិយ៍សឹកក្រោធក៏ចេញដេញច្បាំងដោយខ្លួនឯង ចាប់បានគូខាំងទាំងពីរប្រហារជីវិតបង់[១] ហើយលោកនាំទ័ពចូលក្រុង ។ អំពីនោះប្រទេសក៏បានសាន្តត្រាណជាប្រក្រតី ។

ការសាសនា : ព្រះបាទឧទយាទិត្យវរ្ម័នទ្រង់រាប់អានទាំងសាសនាព្រាហ្មណ៍ទាំងព្រះពុទ្ធសាសនា តែទ្រង់និយមខាងសាសនាព្រាហ្មណ៍ ដែលជាសាសនាសម្រាប់ដេកងសម័យនោះធ្ងន់ជាង ទ្រង់បានតាំងស្តេងអញ ស្រីជយេន្ទ្របណ្ឌិត ជារាជបុរោហិតចាស់តាំងពីរជ្ជកាលព្រះរាជបិតាមក ហើយជាព្រះរាជគ្រូរបស់ព្រះអង្គផងនោះ ជាទីប្រឹក្សាការផែនដី និងធ្វើពិធីផ្សេងៗ ថ្វាយតាមទំនៀម ទ្រង់គោរពព្រះមហារាជគ្រូនេះខ្លាំងណាស់ [illegible] បានទ្រង់ព្រះមេត្តាតាំងឲ្យឡើងយសសក្តិជា "ព្រះកម្រតេង

---

១ រឿងក្បត់នេះគេឃើញប្រាកដនៅសិលាចារឹក ដែលប្រតិស្ឋានទុកនៅវត្តព្រះគោក ក្នុងកំពែងព្រះមហានគរ ។

អញ ស្រីជយេន្ទ្រវរ្ម័ន" មានយសសក្តិធំជាងរាជបុរោហិតក្នុងរជ្ជកាលមុនទាំងអស់ ការស្តីនិយាយតោងប្រើរាជស័ព្ទដូចជាស្តេច ៗ រាជបុរោហិតនេះហើយដែលបានសាងសិលាចារឹកនៅស្តុកកុម្ព និយាយរៀបរាប់រឿងរ៉ាវតាក់តាមដោយព្រះរាជពង្សាវតារ តាំងពីរជ្ជកាលព្រះបាទជយវរ្ម័នទី ២ រៀងមកដល់ផុតរជ្ជកាលព្រះបាទឧទយាទិត្យវរ្ម័នទី ២ នេះ ហើយលោកស្លាប់ក្នុងរវាងរជ្ជកាលនេះ ។

ក្នុងរជ្ជកាលនេះមានសេនាបតីធំ ១ នាក់ ងារជា "ព្រះសេនាបតីសង្គ្រាម" ជាអ្នកមានថ្វីដៃក្នុងការសង្គ្រាមធ្លាប់មានជ័យជំនះមក។ហើយជាអ្នកកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនា បានសាងវត្តដែលពាក្យសាមញ្ញហៅ "ព្រះងោក" នៅក្នុងកំពែងក្រុងស្រីយសោធរបុរៈ នៅជាខាងលិចប្រាសាទយសោធរគិរី (បាយ័ន) មានធីតា ១ នាក់ ឈ្មោះ នាង ១បា ជាអ្នកកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនាបែបយ៉ាងបិតា ។

ការព្រះពុទ្ធសាសនាដែលប្រាកដក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រ ហើយដែលយើងត្រូវទុកជាសំខាន់បំផុតមួងទៀត គឺក្នុងរជ្ជកាលនេះ ក្រោយដែលព្រះអង្គសោយរាជ្យបាន ៣ ឆ្នាំ ក៏ទទួលបានគម្ពីរព្រះត្រៃបិដក និងព្រះពុទ្ធរូបព្រះកែវមរកត[១] ដែលខ្វាត់ខ្វាត់បួលមកក្នុងព្រះរាជអាណាចក្រ (ក្នុងឆ្នាំ ព. ស. ១៥៩៦) ។

---

១ ប្រវត្តិព្រះកែវមរកតមានសេចក្តីពិស្តារនៅក្នុងរតនពិម្ពវង្ស ។

រឿងព្រះត្រៃបិដក និង ព្រះកែវមរកតដែលក្លាត់មកប្រទេសកម្ពុជា នេះ ប្រាកដក្នុងព្រះរាជពង្សាវតារថា: ព្រះបាទអនុរុទ្ធ ក្សត្រិយ៍ភូមា សោយរាជសម្បត្តិនៅក្រុងភុកាម (បុណ្ណកាម) ក្នុងរវាង ព. ស. ១៥៥៣ ដល់ ១៥៩៥ ព្រះអង្គជាអ្នកជ្រះថ្លាក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា មានព្រះរាជប្រាថ្នាយ៉ាងខ្ពស់ក្នុងការទំនុកបម្រុងព្រះពុទ្ធសាសនា ៗ គ្រាមួយនោះ ព្រះអង្គបានផ្ញើអ្នកប្រាជ្ញទាំងអ្នកដែលជំនាញការសរសេរបារ ក្នុងសំពៅធំ ២ ហើយបើកសំពៅទៅលង្កា ដើម្បីចំលងគម្ពីរព្រះត្រៃបិដក ៗ កាលចំលងចប់ហើយទ្រង់បានសូមយកព្រះកែវមរកត អំពីព្រះបាទលង្កិស្សរាជ (ព្រះរាជាក្រុងលង្កា) មកផង ទ្រង់ឲ្យផ្ទុកគម្ពីរព្រះត្រៃបិដកនឹងព្រះកែវមរកតក្នុងសំពៅ ១ ហើយឲ្យរាជបរិពារខ្លះជិះក្នុងសំពៅនោះ, ចំណែកព្រះអង្គគង់ក្នុងសំពៅ ១ ទៀតជាមួយរាជបរិពារខ្លះ បើកត្រឡប់ព្រះនគរវិញ លុះបើកផុតកោះម៉ាលកាមកហើយ ក៏បត់បែរមកទិសខាងជើងសំពៅមកប្រទេសភូមា តែដល់វេលានោះ មានខ្យល់ព្យុះខ្លាំង បោកផាត់សំពៅដែលផ្ទុកព្រះត្រៃបិដកនឹងព្រះកែវមរកត រសាត់ជ្រុលចូលមកដល់ប្រទេសកម្ពុជា គឺចូលមកត្រង់ឆ្ងាយទៃក្រប៉ខ្ទាយមាសខាងត្បូង (ត្រង់ហាវៀង) អ្នករាជការនៅត្រង់នេះចាប់បាន ក៏នាំទៅថ្វាយព្រះករុណាព្រះបាទទុទយាទិត្យវរ្ម័ន ទ្រង់មានព្រះរាជហឫទ័យសោមនស្សខ្លាំងណាស់ ៗ

(មាន)

សាវតារវត្តអង្គារស

នៅលើកំពូលភ្នំព្រះរាជទ្រព្យ ស្រុកឧដុង្គ ខែត្រកណ្ដាល

អ្នកអង្គម្ចាស់ក្សត្រី នរោត្តម-សុខាតារី

ធ្វើការនៅក្រសួងពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ ភ្នំពេញ

រៀបរៀង

(រង្វាន់លេខ ២)

ប្រទេសកម្ពុជាយើងទាំងមូល គេតែងធ្វើព្រះវិហារបែរមុខឆ្ពោះទៅទិសខាងកើតទាំងអស់ ពុំដែលមាននរណាមួយធ្វើវត្តធ្វើព្រះវិហារបែរមុខទៅទិសដទៃឯទៀតឡើយ ។ សេចក្ដីនិយមប្រកាន់តាមទំនៀមទម្លាប់អំពីបូរាណមកនេះ ព្រោះគេយល់ឃើញថា ព្រះពុទ្ធអង្គកាលនៅវេលាដែលទ្រង់បានត្រាស់សម្មាសម្ពោធិញ្ញាណ ទ្រង់គង់បែរព្រះភក្ត្រឆ្ពោះទៅទិសខាងកើត ។

ប៉ុន្តែអ្នកទាំងឡាយបានសង្កេតឃើញទេ? នៅក្នុងប្រទេសខ្មែរយើងទាំងមូល មានតែព្រះវិហារមួយទេដែលគេធ្វើបែរមុខឆ្ពោះទៅទិសខាងជើង ដែលអ្នកស្រុកយើងពុំធ្លាប់និយមធ្វើយ៉ាងនេះសោះ ។ ព្រះវិហារនោះ ឈ្មោះថា "អង្គារស" សាងនៅលើកំពូលភ្នំព្រះរាជទ្រព្យ ក្នុងស្រុកឧដុង្គ ខែត្រកណ្ដាល ។ សេចក្ដីចំឡែកប្លែកអស្ចារ្យនេះហើយ ដែលនាំឲ្យខ្ញុំកើតអំពល់រវល់នៅពុំសុខដើរស៊ើបសួរអ្នកដែល

ខ្ញុំស្គាល់តាំងពីប៉ុន្មាន ដែលធ្លាប់ស្គាល់ថាជាអ្នកបេះដូងខាងទំនៀមទម្លាប់របស់ខ្មែរយើងអំពីបុរាណ ហើយមិនយូរប៉ុន្មាន ខ្ញុំក៏បានដឹងដូចបំណង ។

អ្នកព្រឹទ្ធាចារ្យដែលបុរេនិទានរឿងនេះប្រាប់ខ្ញុំ គឺជាព្រះរាជវង្សា-នុវង្សមួយព្រះអង្គទ្រង់ជរាណាស់ទៅហើយ កាលពីដើមទ្រង់គង់នៅភ្នំពេញដែរ តែក្នុងរាជ្យប៉ុន្មានឆ្នាំនេះ ទ្រង់ស្ដេចទៅគង់នៅឧដុង្គ ។ កាលពីដើមទ្រង់ធ្លាប់ស្គាល់តែសេចក្ដីរុងរឿង សេពគប់តែនឹងចំណោមធំ គាល់បំរើព្រះករុណាជាអម្ចាស់ជីវិតលើត្បូង ព្រះបាទសម្ដេចព្រះស៊ីសុវត្ថិ យ៉ាងជិតដិតញឹកញាប់ ហើយធ្លាប់ស្ដេចទៅមករាប់អាននឹងមន្ត្រីធំៗ រដ្ឋមន្ត្រីឯទៀតជាច្រើន ៗ ហេតុដែលខ្ញុំមិនបញ្ចេញព្រះនាមនេះ ដោយទ្រង់ពុំយល់ព្រមផង ។ ទ្រង់សព្វព្រះទ័យតែសេចក្ដីស្ងប់ស្ងាត់ពុំឲ្យមានអ្នកណាទៅរកគួររំខានដល់ទ្រង់ឡើយ ។ សេចក្ដីដែលមានតទៅនេះ គឺជាព្រះបន្ទូលរបស់ទ្រង់ :

កាលនៅក្នុងសតវត្សរ៍ ១៣ គឺនៅក្នុងសម័យអង្គរ ព្រះចៅប្រទេសចិនទ្រង់បានចាត់បេសកជនជាច្រើនក្រុមឲ្យដើរមើល ស៊ើបសួរក្នុងប្រទេសនានា តើបណ្ដានគរមានអារ្យធម៌របៀបណាខ្លះ ។ បើអារ្យធម៌ប្រទេសណាចំរើនរុងរឿងនោះ ត្រូវលួចកត់យកមកប្រតិបត្តិផ្សាយក្នុងប្រទេសចិន. ឬប្រទេសចិននឹងសុំចងសម្ពន្ធមិត្តនឹងប្រទេសនោះ ។

បើប្រទេសណាហើយប្រកបដោយនូវការប្រធម៌ដ៏ខុសអាប់ ប្រទេសចិននឹងគិតទំនុកបំរុងប្តូរមួយយកធ្វើជាប្រទេសចំណុះ ។

កាលនោះ ក្រុមបេសកជនចិន បានចូលមកមើលស៊ើបសួរគ្រប់ប្រទេសខ្មែរយើងសព្វគ្រប់ហើយ ក៏ត្រឡប់ទៅទូលព្រះចៅក្រុងចិនវិញថា "ប្រទេសខ្មែរជាប្រទេសចំរើនរុងរឿងមានឥទ្ធានុភាព តែឥឡូវនេះចុះអាប់ឱនជាងកាលពីមុនបន្តិចហើយ, អ្នកស្រុកនៅដើរជើងទទេ, បរិភោគអាហារនឹងដៃ, ក្បាលទទេ, ពុំសូវឃើញមានប្រើប្រាស់អ្វីឲ្យបានងាយស្រួលទេ, ប៉ុន្តែមិនយូរប៉ុន្មានទេ ប្រទេសខ្មែរមុខជានឹងជួបប្រសព្វនឹងសេចក្តីចំរើនឡើងវិញលើសដើមជាអស្ចារ្យ" ។ ព្រោះថាពួកបេសក-ជនទាំងនោះបានមកឃើញទីមួយកន្លែង ដែលតាមក្បួនចិនសែថា ទីកន្លែងនោះអាចនឹងឲ្យផលល្អផ្សេងៗដល់ប្រទេស ។ ទីកន្លែងនុ៎ះ គឺភ្នំព្រះរាជទ្រព្យយើងសព្វថ្ងៃ ដែលនៅក្នុងស្រុកខ្ពង់ ។ ពួកបេសកជនបានមើលឃើញភ្នំនេះមានរាងដូចជាសត្វមករ គឺខ្លួនសត្វមករនៅត្រង់បេតំយក្រៃត្រឹង្ស, ក្បាលនឹងពុកមាត់មករនៅត្រង់បេតំយទទឹម, រីឯកន្ទុយមករនៅត្រង់ព្រះពុទ្ធរូបចូលនិព្វាន ។ មិនត្រឹមតែប៉ុណ្ណោះទេ នៅលើកំពូលភ្នំថែមទាំងមានរូងមួយធំជ្រៅស្រឡូងចុះទៅក្រោមផង ។ ពួកចិនយល់ឃើញថា មិនយូរប៉ុន្មានសត្វមករនឹងកំរើកចេញមកតាមរូងនេះ ហើយតាមក្បួនចិនសែថា បើប្រទេសឯណា ឬ ទីឯណាមានសត្វមករផុះឡើង

ប្រទេសនោះទីនោះ នឹងមានរដ្ឋអំណាចថ្កុំថ្កើងរុងរឿងអស្ចារ្យ ពុំមានប្រទេសឯណាអាចនឹងតស៊ូបានឡើយ ៗ ដូច្នេះ ដើម្បីជាសេចក្ដីសុខដល់ប្រទេសចិនទៅអនាគត មន្ត្រីចិនទាំងឡាយទូលស្ដេចចិនសូមឲ្យលើកទ័ពមកវាយយកប្រទេសខ្មែរធ្វើជាចំណុះឲ្យហើយ ៗ ស្ដេចចិនទ្រង់ព្រះតំរិះថា ធ្វើយ៉ាងនេះឃើញដូចជាលោភលើប្រទេសខ្មែរពេកណាស់, ម្យ៉ាងទៀតប្រទេសខ្មែរនៅខ្លាំងពូកែថ្កុំថ្កើងនៅឡើយ ប្រទេសចិនពុំអាចនឹងវាយយកបានដោយងាយទេ បើទោះបីប្រទេសខ្មែរគង់តែច្បាំងចាញ់ប្រទេសចិនក៏ពិតមែនហើយ ប៉ុន្តែប្រទេសចិនមុខជាលំបាកវេទនាខ្លួនអស់ពលយោធា មានទុក្ខវេទនាដល់បណ្ដាជនមិនខានឡើយ ៗ ដូច្នេះ, ស្ដេចក្រុងចិនទ្រង់ព្រះតំរិះរកកលឧបាយផ្សេងៗ ទៅវិញ ៗ

ដំបូងឡើង, ដើម្បីនឹងបង្រាបកុំឲ្យប្រទេសខ្មែរបានលូតលាស់តទៅទៀត, ពួកចិនគិតសង្កប់រូងភ្នំនោះឲ្យជិត កុំឲ្យសត្វមករចេញមករួច ៗ បើយកដុំថ្មសង្កប់រូងនោះ ខ្លាចក្រែងថ្ងៃក្រោយមកខ្មែរយល់គំនិតនឹងគាស់ចេញវិញបាន ៗ បើដូច្នេះ ពួកចិនស៊ើបទៅឃើញថា ប្រទេសខ្មែរកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនាមុតមាំណាស់ នៅទីឯណាដែលមានព្រះពុទ្ធរូប, មានព្រះវិហារ ខ្មែរពុំហ៊ានទៅរំលោភរំលើងទីនោះទេ ៗ ដោយហេតុនេះហើយបានជាស្ដេចក្រុងចិន ឲ្យមន្ត្រីចិនមកសុំធ្វើព្រះវិហារនៅលើកំពូលភ្នំនេះ ៗ

ដំបូង,ពួកចិនឆ្លាក់សាងព្រះពុទ្ធរូបមុនគេ រួចតមក ទើបបានធ្វើព្រះវិហារនឹងសីមាតាមទម្លាប់ទំនៀមអ្នកស្រុក ព្រមទាំងតាមក្បួនហោរ-

សាស្ត្រចិនផង ហេតុនេះហើយបានជា ព្រះវិហារនោះបែរមុខឆ្ពោះទៅទិសខាងជើង គឺឆ្ពោះទៅរកប្រទេសចិន ។ នាមព្រះវិហារ យើងពុំដឹងជាពួកចិនឲ្យឈ្មោះដូចម្ដេចទេ តែជនជាតិខ្មែរ ដោយឃើញព្រះពុទ្ធរូបធំអស្ចារ្យមានកំពស់ ១៨ ហត្ថ ក៏នាំគ្នាហៅថា "ព្រះវិហារ អដ្ឋារស" ។ តមកស្ដេចក្រុងចិនឲ្យមន្ត្រីចិននាំប្រស្នា ៣ ខមកថ្វាយព្រះរាជាប្រទេសខ្មែរដោះស្រាយ បើដោះស្រាយប្រស្នាទាំ ៣ នេះពុំបាន នោះប្រទេសខ្មែរត្រូវទៅចំណុះប្រទេសចិន ត្រូវយកសួយសារអាករទៅថ្វាយស្ដេចក្រុងចិនរាល់ឆ្នាំ ។ ឯប្រស្នារបស់ស្ដេចក្រុងចិនទាំង ៣ នោះ ដូចមានតទៅនេះ

ដំបូង, មន្ត្រីចិនម្នាក់ដែលជាអ្នកនាំប្រស្នាពីស្ដេចក្រុងចិន មកថ្វាយស្ដេចខ្មែរឲ្យដោះស្រាយនោះ ក្រោកឈរឡើងចំពោះព្រះភក្ត្រព្រះរាជានូវអស់មន្ត្រីខ្មែរទាំងឡាយ ហើយធ្វើអាការដូចតទៅនេះ ។

ប្រស្នាទី ១ មន្ត្រីចិនចំកោងខ្នង លាដៃទាំងពីរ ធ្វើរបៀបដូចឧបរបស់អ្វីយ៉ាងធំ ។

ប្រស្នាទី ២ មន្ត្រីចិនក្ដាប់ដៃម្ខាង លើកឡើងកំពស់មុខ ។

ប្រស្នាទី ៣ មន្ត្រីចិនបោះដៃម្ខាងត្រង់ទៅមុខ ហើយលាម្រាមដៃទាំង ៥ ត្រង់ ។

ហើយថ្វាយកាលកំណត់ស្ដេចខ្មែរថា ៧ ថ្ងៃទៀតឡប់មកគាល់សុំព្រះរាជទានសេចក្ដីដោះស្រាយ ។ (មានត)

ប្រវត្តិរបស់អេសុប

លោក ផេង-ជ្រឹវ សាស្ត្រាចារ្យ នៅអនុវិទ្យាល័យនារីភ្នំពេញ

ប្រែរៀបរៀង

អេសុបជាកវីជាតិក្រិក កើតនៅដែនហ្វ្រីស៊ី (phrygie) ក្នុងភូមិមួយឈ្មោះអាមូរីយុម (Amorium) ប្រហែលជាពីររយឆ្នាំ ក្រោយការកើតឡើងនៃនគររ៉ូម (Rome) បើគិតទៅត្រូវជា ១៤៦ ឆ្នាំ ក្រោយព្រះពុទ្ធយើងបានត្រាស់ ហើយត្រូវជា ៥៥៤ ឆ្នាំមុនកំណើតនៃព្រះគ្រិស្ត ។

អេសុប គេមិនដឹងជាលោកត្រេកអរឬតូចចិត្តនឹងវាសនារបស់លោកឬដូចម្តេច? ព្រោះគំនិតនឹងប្រាជ្ញារបស់លោកមានបរិបូណ៌ ប៉ុន្តែកាយរបស់លោកវិកលវិការ មុខអាក្រក់ ស្ទើរតែមិនមែនជាមុខមនុស្សដូចគេពល់គ្នា ហើយលោកថែមទាំងជំទ្បាន់ផង ។ បើយ៉ាងដូច្នេះ ក្រៅតែពីនៅនៅស៊ីឈ្នួលអ្នកដទៃ លោកមិនដឹងនឹងរកអ្វីចិញ្ចឹមខ្លួនបានឡើយ, តែទោះបីយ៉ាងដូច្នេះក៏ដោយ ចំណែកចិត្តរបស់លោកតាំងនៅមាំជាចិត្តសេរី ជាចិត្តគ្មានជាប់ចំពាក់នឹងវត្ថុអ្វីៗ ទាំងពួងក្នុងលោក ។

ចៅហ្វាយនាយរបស់លោក ដើមដំបូង បញ្ជូនលោកឲ្យទៅភ្ជួរដីឯចំការ, ដែលគេឲ្យទៅដូច្នេះ ប្រហែលជាគេគិតថាលោកមិនប្រសប់ខាងការផ្ទះ ឬមួយគេឲ្យចេញឲ្យតែបាត់ពីមុខគេ ដ្បិតរូបលោកអាក្រក់ពេក ។ ពេលមួយចៅហ្វាយរបស់លោកនៅឯចំការ, មានអ្នកស្រែម្នាក់យកផ្លែក្រខុបមក

ជូន ១ លោកកុដុម្ពិក៍ឃើញផ្លែឈើល្អពេញចិត្ត ក៏ប្រាប់ឲ្យបាវម្នាក់ឈ្មោះ អាគាថូពុះ (Agathopus) យកទៅទុកដាក់ឲ្យស្រួល លុះកាលណាលោក ងូតទឹកហើយ ឲ្យយកមកជូនលោកបរិភោគ ។ ទេសកាលអី ពេល នោះនាំឲ្យអេសុបមានការណ៍ចូលទៅក្នុងខ្ទម ។ បានលេសបន្តិចប៉ុណ្ណឹង អាគាថូពុះ បបួលគ្នាក៏ស៊ីផ្លែក្រខុបអស់ ហើយទំលាក់ទោសទៅលើអេសុប ព្រោះស្មានថាលោករកខុសត្រូវពុំឃើញ ព្រោះលោកនិយាយដាប់ៗ ហើយដូចជាក្អឹកក្អឺតផង ។ មនុស្សសម័យពីដើមធ្វើទោសខ្ញុំកំដរអាក្រក់ណាស់ ហើយក្នុងរឿងនេះ អេសុបប្រាកដជាត្រូវមានជាប់ពិរុទ្ធ យ៉ាងធ្ងន់ ។

អេសុបលុតជង្គង់សំពះចៅហ្វាយនាយ ហើយខំនិយាយធ្វើដៃជាសញ្ញាឲ្យយល់ថា លោកសូមពរឲ្យគេត្បួរទោសមួយស្របក់សិន ។ លោកកុដុម្ពិក៍ស្ដាប់បានយល់ព្រមតាម, អេសុបរត់ទៅរកទឹកក្ដៅអ៊ុនៗយកមកផឹក នៅចំពោះមុខចៅហ្វាយនាយ ហើយយកម្រាមដៃលូកក្នុងបំពង់កឲ្យក្អួត គេឃើញសុទ្ធតែទឹកដដែលចេញមកវិញ, គ្មានឃើញផ្លែក្រខុបសោះ ។ រួចហើយ អេសុបធ្វើសញ្ញាឲ្យម្ចាស់របស់លោកបង្គាប់អាប៉ុន្មានអ្នកឲ្យធ្វើដូចលោក ។ អ្នកពលគ្នាសង្ស័យហើយគិតថា បំណោះហ្នឹងមិនមែនជាបំណោះដោះខ្លួនរួចទេ ។ ពួកអាប៉ុន្មាននាក់ដូចជាគ្មានភ័យសោះ ក៏នាំគ្នាផឹកទឹកក្ដៅហើយធ្វើដូចអេសុប ស្រាប់តែខ្អួតមកសុទ្ធតែផ្លែក្រខុបនៅស្រស់ញញឹម ។ ពួកអាគាថូពុះត្រូវមានទោសជាទ្វេគុណ ៙ ទី ៗ

ដោយលួចស៊ីផ្លែក្រូច, ទី ២ ដោយចិត្តអាក្រក់បង្វែរទោសដាក់លើគេ, ចំណែកអេសុបរួចទោស ។

ព្រឹកឡើងលោកកុដុម្ពិក៏ត្រឡប់ទៅផ្ទះវិញ, អេសុបនៅធ្វើការតាមធម្មតា ។ មានអ្នកដំណើរ ៣-៤ នាក់វង្វេងផ្លូវ ហើយមកអង្វរឲ្យអេសុបអាណិតបង្ហាញផ្លូវដែលទៅកាន់ទីក្រុងធំ ។ អេសុបឃើញដូច្នោះ ក៏ឲ្យអ្នកដំណើរនោះសម្រាកនៅក្រោមម្លប់ឈើសិន ទៅរកទឹកយកមកឲ្យផឹកដើម្បីឲ្យបាត់ស្រេក, លុះកិច្ចនេះរួចហើយ ទើបលោកនាំអ្នកវង្វេងផ្លូវទៅដាក់នៅផ្លូវធំជាស្រេចបានលោកត្រឡប់មកវិញ ។ អ្នកដំណើរមុននឹងចៀសចេញទៅ លើកដៃទៅលើតាំងសច្ចាថា "សូមទេវតាទាំងឡាយនៅទីនេះកុំមើលបំណាំ ទុកសេចក្ដីល្អនៃឈ្មោះនេះឲ្យនៅឥតផល" ។

អេសុបគ្រាន់តែចេញផុតពីអ្នកដំណើរបានបន្តិច ក៏ចូលទៅដេកក្រោមម្លប់ឈើមួយដើម ព្រោះថ្ងៃក្ដៅពេក ហើយអស់កំឡាំងផង ។ កំពុងដេកលក់ លោកយល់សប្ដិឃើញដូចមានបុរសម្នាក់ មកលាអណ្ដាតរបស់លោកឲ្យនិយាយរួចដូចមនុស្សផងទាំងពួង លោកកំពុងតែសប្បាយចិត្ត លោះភ្ញាក់ឡើងហើយនឹកក្នុងចិត្តថា "យី ឥឡូវសំដីរបស់អញ គ្មានជាប់ទេតើ! អញហៅនាសក៏ច្បាស់ នង្គ័លក៏ច្បាស់តាមចិត្តចង់" ។ ការណ៍អស្ចារ្យនេះ នាំឲ្យអេសុបផ្លាស់នាយហៅហ្វាយថ្មីទៀត ព្រោះមេតំរួតនៅធ្វើចំការខ្វាចខ្ទួនក្រុងវៀងដែលរាំបានធ្វើបាបគេនោះ នឹងដឹង

ផល់ចៅហ្វាយនាយ ដ្បិតវាជាអ្នកត្រួតលើកូនឈ្នួល មើលការណ៍ខុសត្រូវ ហើយជាអ្នកសឲ្យទោសផង ។ ពីថ្ងៃមុនវាបានធ្វើបាបកូនឈ្នួលម្នាក់មិនត្រូវតាមច្បាប់ កំហុសនេះវាស្មានថា អេសុបពុំនៅស្ងៀម មុខជាយកទៅប្រាប់លោកគុដម្ពីគ៍ជាមិនខាន ។ ដើម្បីនឹងបំបាត់រឿងទុច្ចរិត ហើយនឹងការសងសឹកខ្លួនវា ទៅដំកបលោកគុដម្ពីគ៍ថា "ឥឡូវនេះមានហេតុប្លែកកើតឡើងក្នុងផ្ទះលោក គឺថាអេសុបចេះស្តី ចេះនិយាយហើយៗ មុខជានិយាយដើមពីលោកជាមិនខាន" ។ លោកគុដម្ពីគ៍ ឮដូច្នោះហើយ ជឿនិយាយថា: "ចូរឯងប្រាប់ថា: បើវាចង់ទៅណាក៏ទៅចុះ យើងលែងទុកវាឲ្យនៅហើយ" ។ មេនាយគំរូត្រឡប់មកវិញ ប្រទះឈ្នួញម្នាក់ស្វែរកទិញសត្វលាដើម្បីផ្ទុកអីវ៉ាន់ ។ វាឆ្លើយថា "ខ្ញុំគ្មានទេសត្វលា បើអ្នកចង់ទិញមនុស្ស ទើបខ្ញុំមាន" ។ ថាដូច្នោះហើយ វានាំអេសុបយកមកឲ្យមើល ។ ឈ្នួញស្តីថា "អ្នកកុំលេងចំអកឲ្យខ្ញុំដូច្នេះ មនុស្សដូចជាការុងអ្នកហានយកមកលក់ឲ្យខ្ញុំ" ។ រួចហើយឈ្នួញក៏ដើរចេញទៅនិយាយផងសើចផង អំពីរូបរាងអេសុប ។ អេសុបស្រែកហៅឈ្នួញមកវិញ ហើយប្រាប់ថា "សូមលោកទិញខ្ញុំយកទៅចុះ មិនឥតប្រយោជន៍ទេ បើលោកមានកូនចៅវាយំច្រើនឬវាកាច មុខខ្ញុំគ្រាន់បានយកទៅពន្យួយបន្លាចវាឲ្យនៅស្ងៀម" ។ ពាក្យដែលអេសុបនិយាយហាក់ដូចជាត្រូវចំណុចចិត្តរបស់ឈ្នួញៗ ក៏ព្រមទិញលោកយក ថ្លៃជាប្រាក់បីអូបុល (obole)

គិតជាប្រាក់យើងប្រហែល ៣ សេន ហើយនិយាយសើចថា "អញទិញមនុស្សនេះដូចជាបោះប្រាក់ចោលទទេ" ។

ឯឈ្មួញនេះមិនជួញត្រឹមតែរបស់ទេ ជួញទាំងមនុស្សផង កាលណាទៅដល់ក្រុង ១ ឈ្មោះ អេភេសូស (Ephèse) គាត់នឹងលក់របស់ព្រមទាំងមនុស្សចេញខ្លះ ។ វេលារៀបធ្វើដំណើរទៅ គេឲ្យមនុស្សទាំងឡាយយកវត្ថុផ្សេងៗ រៀងខ្លួនតាមកំឡាំង ។ អេសុបអង្វរមនុស្សទាំងនោះឲ្យអាណិតលោកផង កុំឲ្យលោកយករបស់ធ្ងន់ៗពេក ដ្បិតខ្លួនរបស់លោកវិកលវិការៈ ។ មនុស្សទាំងឡាយឆ្លើយថា "តាមតែឯងចុះ ចង់យកក៏បាន ដើរខ្លួនទទេក៏បាន គ្មាននរណាប្រណែនឡើយ" ។ អេសុបបានចិត្តចង់យកដូចគេដែរ: មនុស្សទាំងអស់ថា: "បើដូច្នោះ ចូរឯងរើសមើលចុះ របស់ណាស្រាល យកអាហ្នឹងចុះ" ។ លោករើសយកកញ្ជើអាហារដែលធ្ងន់ជាងគេ, ពួកមនុស្សឯទៀតគិតគ្នាថា "អានេះចំជាល្ងើ" ហើយក៏នាំគ្នាដើរចេញទៅ ។ ដល់ពេលបាយ គេបរិភោគអាហាររៀងខ្លួន មិនយូរប៉ុន្មានបានតែពីរពេលបាយអស់រលីងពីកញ្ជើ លោកដើរតែខ្លួនទទេ ទើបអ្នកទាំងអស់គ្នាគ្នាក់ខ្លួននាំគ្នាសរសើរប្រាជ្ញារបស់អេសុប ។

ចំណែកឈ្មួញ លក់អីវ៉ាន់នឹងមនុស្សទាំងអស់ ទុកតែគ្នា ៣ នាក់គឺ: អ្នកចេះខាងវេយ្យាករណ៍ ១, អ្នកចំរៀង ១, អេសុប ១, សម្រាប់យកទៅលក់ឯក្រុងសាមូស (Samos) ។ មុននឹងនាំទៅលក់ គេឲ្យបុរសពីរនាក់

ស្លៀកពាក់យ៉ាងល្អ, ចំណែកអេសុបគេឲ្យស្លៀកបារ ហើយឲ្យឈរនៅកណ្ដាលបុរសពីរនាក់ ដើម្បីឲ្យអ្នកទាំងពីររឹងរឹតតែល្អឡើង គេនឹងលក់បានតម្លៃច្រើន ។ មានអ្នកប្រាជ្ញខាងទស្សនវិជ្ជាម្នាក់ឈ្មោះសង្ទុះ (Xanthus) មកតថ្លៃបុរសចេះវេយ្យាករណ៍នឹងអ្នកចំរៀង ហើយសួរថា: «ឯងចេះអ្វីខ្លះ?» ។ បុរសទាំងពីរនាក់ឆ្លើយថា «យើងចេះធ្វើសព្វទាំងអស់» ។ អេសុបឮដូច្នោះអស់សំណើចតែម្នាក់ឯង ។ មុខលោកតែសើចឡើងកាលណា បើមនុស្សធ្លាប់ខ្លាចខ្មោច ឃើញហើយចង់រត់មិនហ៊ានមើល ព្រោះវាអាក្រក់ក្រៃពេក ។ សង្ទុះសួរទិញ, ឈ្មួញកាត់ថ្លៃពេក ។ ឈ្មួញនិយាយថា «បើអ្នកទិញបុរសណាមួយ ខ្ញុំនឹងថែមអេសុបឲ្យទទេដូចជាខ្លាច» ។ សង្ទុះមិនហ៊ានថ្លៃ ។ តែដើម្បីកុំឲ្យទៅវិញទទេ ពួកកូនសិស្សប្រាប់គ្រូឲ្យសួរទិញនូវអាកំទេចមនុស្ស ដែលសើចអម្បាញ់មិញយកទៅលេង ។ អានេះគ្រាន់ជាទីកែអផ្សុករបស់យើងដោយសារមុខរបស់វា ។ គ្រូរបស់វាយល់ព្រមក៏សួរថា «ឯងចេះធ្វើអ្វីខ្លះ?» ។ អេសុបឆ្លើយថា «ខ្ញុំគ្មានចេះអ្វីទេ ព្រោះគេពីរនាក់នេះចេះធ្វើអស់រលីងទៅហើយតើខ្ញុំបានអ្វីនឹងធ្វើ!» ។ សង្ទុះត្រូវចិត្តហើយទិញលោកយកតម្លៃជាប្រាក់ ៥០ អូបុល ។

(មានត)

ប្រវត្តិព្រះកែវមរកត

អ្នកឧកញ៉ា ទេពពិទូរ ក្រសេម គន្ធបណ្ឌិត

រៀបរៀង

សេចក្តីផ្តើម

រឿងប្រវត្តិព្រះកែវមរកត ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ ខ្ញុំបានស្តាប់សេចក្តីគេនិយាយដំណាល និងបានមើលរឿងរ៉ាវដែលគេតែងទុក ទាំងជាភាសាខ្មែរ ទាំងជាភាសាសៀម ស្ទើរតែគ្មានសល់រឿងណាមួយ ៗ តែក្នុងរឿងទាំងអំបាលនោះ មានរឿងខ្លះ ដែលខ្ញុំមិនសូវជិតចិត្តជឿតាម ព្រោះមានពិរុទ្ធនៅក្នុងខ្លួន តួយ៉ាងដូចរឿងដែលដំណាលថា កាលទ័ពសៀមលើកមកឡោមព័ទ្ធបន្ទាយលង្វែកប្រមាណក្នុងឆ្នាំ ព.ស. ២១៣៦ ដើម្បីប្លន់យកព្រះកែវមរកត ខ្មែរបានយកព្រះកែវមរកត ទៅលាក់ទុកនៅគុម្ពឫស្សី ដើម្បីកុំឲ្យសៀមចូលយកបាន ។ល។ នោះជារឿងមិនពិត ព្រោះព្រះកែវមរកតមិនដែលមកស្ថិតនៅបន្ទាយលង្វែកទេ ។ ដូច្នេះជាហេតុឲ្យខ្ញុំទាក់ចិត្ត ទើបស្រាវជ្រាវរកសេចក្តីពិតរបស់រឿងនេះតមក តែមិនមានឱកាសនឹងបំពេញកិច្ចនេះ ដោយពេញលេញ ។

លុះមកដល់សម័យ ១ ដែលខ្ញុំទទួលភារៈស្រាវជ្រាវនឹងរៀបរៀងរឿងព្រះរាជពង្សាវតារ ក៏បានស្រាវជ្រាវទាំងរឿងព្រះកែវមរកតជាមួយគ្នាផង ព្រោះរឿងនេះ ទាក់ទងដោយរឿងប្រវត្តិសាស្ត្រដែរ ។ ការរៀបរៀង

ប្រវត្តិព្រះកែវមរកតគ្រានេះ សុំឲ្យជ្រាបថា ដោយអាស្រ័យតាមគោលប្រវត្តិសាស្ត្រដែលខ្ញុំស្រាវជ្រាវក្នុងបច្ចុប្បន្ន និងតាមរឿងប្រវត្តិព្រះកែវមរកត ដែលគេតែងជាភាសាសៀមបោះពុម្ពក្នុងឆ្នាំ ព.ស. ២៤៧២ ។

រឿងនេះ ទោះបីជាដូចម្ដេចក៏ដោយ ខ្ញុំមានសេចក្ដីសង្ឃឹមថា គង់ចូលក្នុងលក្ខណៈត្រឹមត្រូវគ្រាន់បើ តែនៅមានសេចក្ដីបារម្ភថា ប្រហែលជានៅមានភ្លាត់ខុសឆ្គងខ្លះមិនខាន ទើបសូមឧកាសបវារណាទុកជាមុនថា បើអស់លោកអ្នកណាបានមើលហើយឃើញខុសឆ្គងត្រង់កន្លែងណា សូមមេត្តាជួយផ្ដល់ឬជួយតម្រង់ឲ្យបានផង ។

ព្រះកែវមរកត

វយៈ ទី ១

កំណើតព្រះកែវមរកតនៅឥណ្ឌា

ក្នុងរវាង ព.ស. ៥០០ - ១.០០០

ព្រះកែវមរកត (ក្នុងវេលានេះនៅក្រុងបាងកក) កើតឡើងប្រមាណជាក្នុង ព.ស. ៥០០. ដំបូងឡើង ព្រះនាគសេនត្ថេរដ៏ជាព្រះអរហន្ត នៅអសោការាម ក្រុងបាតលិបុត្រ ប្រទេសមគធៈ មានប្រាថ្នានឹងសាងព្រះពុទ្ធបដិមាករ ជាតំណាងអង្គព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធដែលបរិនិព្វានទៅហើយ ។

សេចក្ដីនោះ បានជ្រាបទៅដល់ព្រះឥន្ទ្រ ក៏ទ្រង់ជ្រះថ្លាក្នុងការសាង នេះដែរ ទើបត្រាស់ប្រើវិស្សុកម្មទេវបុត្រឲ្យទៅសុំកែវមរកតអំពីប្រមុខយក្សដែលនៅរក្សាកែវឆ្មេរ៍ ទៅក្នុងវិបុល ។ តែប្រមុខយក្សពុំព្រមឲ្យ ដោយអាងថាទុកសម្រាប់ថ្វាយស្ដេចចក្រពត្តិ ដែលនឹងកើតក្នុងលោកនេះទៅក្នុងអនាគត ។ វិស្សុកម្មត្រឡប់ទៅទូលព្រះឥន្ទ្រវិញតាមដំណើរ ។ ព្រះឥន្ទ្រព្រមដោយវិស្សុកម្ម ក៏ស្ដេចទៅរកប្រមុខយក្ស ទ្រង់ថ្លែងអំពីប្រយោជន៍ដែលសាងព្រះពុទ្ធរូបសព្វគ្រប់ហើយ ក៏ត្រាស់សុំយកកែវមរកត ។ ប្រមុខយក្សក៏ព្រមថ្វាយកែវមរកតមួយដុំធំ ។ ព្រះឥន្ទ្រឲ្យវិស្សុកម្មនាំយកកែវនោះទៅប្រគេនព្រះនាគសេន ឲ្យសាងព្រះពុទ្ធរូប ទាំងត្រាស់ឲ្យវិស្សុកម្មនៅជួយសាងផង ។ ដោយហេតុវិស្សុកម្មធ្លាប់បានឃើញព្រះពុទ្ធអង្គក្នុងកាលគង់ព្រះជន្មនៅ អាចនឹងសាងព្រះពុទ្ធរូបឲ្យមានលក្ខណៈប្រហែលនឹងព្រះអង្គដោយច្រើន ។ កាលសាងស្រេចហើយ ព្រះនាគសេនបានបញ្ចុះព្រះបរមធាតុ ៧ អង្គ នៅក្នុងព្រះកែវមរកតនោះ គឺនៅព្រះសិរ ១ អង្គ, នៅព្រះនលាដ ១ អង្គ, នៅព្រះឧរ ១ អង្គ, ព្រះអង្សា (ស្មា) ស្ដាំ ១ អង្គ, ព្រះអង្សាឆ្វេង ១ អង្គ, ព្រះជង្ឃ (ជង្គង់) ស្ដាំ ១ អង្គ, ព្រះជង្ឃឆ្វេង ១ អង្គ ។

ខ្នាតព្រះកែវមរកតនោះ តាមដែលគេវាស់ក្នុងកាលឥឡូវនេះ-ដូច្នេះ

កំពស់ព្រះអង្គ ១ ហត្ថ ៧ ធ្នាប់

ព្រះភ្នែន ២៣ ធ្នាប់ ។

ក្រោយដែលសាងហើយ គេបានសាងមណ្ឌបប្រតិស្ឋានព្រះកែវមរកត នោះនៅក្រុងបាតលិបុត្រ ហើយមានការធ្វើពិធីសម្ភោធផ្ចង់ជាខ្លាំងក មានមហាជនអំពីគ្រប់ទិសមកមើលច្រើនមហិមា ដោយគេសំគាល់ថាជារបស់វិសេសអស្ចារ្យ ជាទស្សនានុត្តរិយវត្ថុ ទើបទើងកើតមានឡើង ។

ដោយហេតុព្រះកែវមរកតជាវត្ថុវិសេសអស្ចារ្យនោះ ព្រះនាគសេនទើបទាយពាក្យករណ៍ទុកថា "ព្រះកែវមរកតអង្គនេះ ទៅក្នុងអនាគតនឹងស្ថិតនៅបានតែក្នុងប្រទេស ដែលកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនា ហើយជាប្រទេសថ្កើងរុងរឿង" ។

វយ: ទី ២

ព្រះកែវមរកតចេញចាកឥណ្ឌាទៅស្ថិតនៅលង្កាទ្វីប

ពី ព.ស. ១.០០០ - ១.៦០០

សេចក្តីព្យាករណ៍របស់ព្រះនាគសេននោះមិនបានឃ្លៀងឃ្លាតឡើយ ដោយហេតុក្រោយនោះ ប្រទេសមគធៈកើតបះបោរចលាចលកាប់សម្លាប់គ្នាដើម្បីដណ្តើមរាជបល្ល័ង្ក, ក្នុងពេលនោះ ការព្រះសាសនាក៏ទ្រុឌទ្រោមថយចុះយ៉ាងច្រើន ។ ក្នុងទីបំផុត មកក្នុងរជ្ជកាលព្រះបាទសិរីកិត្តិរាជក្នុងរាជ្យ ព.ស. ១.០០០ ជាសម័យដែលបណ្តាលកើតក្តៅក្រហាយខ្លាំងឡើង ទើបមានពុទ្ធបរិស័ទ ១ ពួកបានអញ្ជើញព្រះកែវមរកតចុះកាន់សំពៅបើកមកតាមទន្លេគង្គាចេញទៅដល់ពាមទន្លេបេង្គ័ល ហើយបើក

សំពៅឆ្ពោះទៅកោះលង្កា ដោយបំណងបណ្ដោះយកព្រះកែវមរកតទៅប្រតិស្ឋានទុកនៅទីនោះ ឲ្យរួចអំពីកណ្ដាប់ដៃពួកមិច្ឆាទិដ្ឋិបំផ្លាញ ។ ព្រោះក្នុងពេលនោះ ព្រះពុទ្ធសាសនានៅកោះលង្កាកំពុងចំរើនជាងនានាប្រទេសទាំងអស់ ។

កាលព្រះកែវមរកតអណ្ដែតត្រសែតទៅដល់កោះលង្កាហើយ ពួកពុទ្ធមាមកៈនៅលង្កា មានព្រះមហាសង្ឃបរិនាយក និងព្រះមហាក្សត្រិយ៍ជាអាទិ៍ ក៏ត្រេកអរទទួលនិមន្តទៅប្រតិស្ឋានទុកនៅវត្តមេឃគីរីមហាវិហារ ដែលជាវត្តសំខាន់ក្នុងក្រុងនោះ ។ អំពីនោះព្រះពុទ្ធសាសនានៅលង្កាក៏សន្សឹមចំរើនរុងរឿងមកអស់កាលដ៏យូរ ។

តែសម័យតមក ប្រទេសលង្កាត្រូវទទួលគ្រោះថ្នាក់ជាច្រើនលើក ដោយត្រូវទមិឡដែលនៅក្នុងដែនឥណ្ឌា លើកទ័ពចូលទៅវាយបែកខ្ទេចខ្ទី រហូតដល់ទៅបានឡើងគ្រងរាជបល្ល័ង្កជាច្រើនដង ។ ព្រះពុទ្ធសាសនាក្នុងគ្រានោះធ្លាក់រៀវរោយជាច្រើន ដោយស្នាដៃពួកមិច្ឆាទិដ្ឋិនេះបៀតបៀន ។ តែក្រោយមក ក្សត្រិយ៍លង្កាបានរើខ្លួនពីកណ្ដាប់ដៃទមិឡឡើងវិញក៏ផ្ដើមទំនុកបម្រុងព្រះពុទ្ធសាសនាឲ្យរុងរឿងយ៉ាងដើម, ដូចជាក្នុងសម័យពុទ្ធសតវត្សរ៍ទី ១៦ ក្នុងរជ្ជកាលក្សត្រិយ៍ព្រះនាមហៅតាមក្នុងសង្គីតិវង្សថា "លក្ខិស្សរាជ" ទ្រង់បានបាត់បែងទំនុកបំរុងព្រះពុទ្ធ-សាសនាជាថ្មីទៀត តែក៏មិនបានជាចំរើនប៉ុន្មាន ។ ចំណែកឯគម្ពីរព្រះ

ត្រៃបិដកនៅមានគ្រប់បរិបូណ៌ ទាំងបែបភាសាបាលីទាំងបែបភាសាលង្កា ។

ព្រះកែវមរកតទៅស្ថិតនៅកោះលង្កា ដោយអាការយ៉ាងនេះ ។

វគ្គៈ ទី ៣

ព្រះកែវមរកត ចេញចាកលង្កាមកប្រតិស្ឋាន នៅក្រុងស្រីយសោធរបុរៈប្រទេសកម្ពុជា

ពីរវាង ព. ស. ១ ៥៦០ - ១ ៦៤៣

ហេតុដែលព្រះកែវមរកតមកប្រតិស្ឋាននៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ប្រាកដតាមប្រវត្តិសាស្ត្រថាៈ ក្នុងរវាង ព ស. ១ ៥៥៣ ដល់ ១.៥៩៥ ប្រទេសកម្ពុមានព្រះមហាក្សត្រិយ៍ ១ អង្គព្រះនាមអនិរុទ្ធឬអនុរុទ្ធ មានព្រះកិត្តិយសជាមហាកជ ទ្រង់ជាអ្នកជ្រះថ្លាក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនាយ៉ាងខ្លាំង បានផ្តើមទំនុកបម្រុងព្រះពុទ្ធសាសនាក្នុងប្រទេសឲ្យចំរើនឡើង ។ តែក្នុងវេលានោះ ព្រះត្រៃបិដកក្នុងប្រទេសកម្ពុមានមិនគ្រប់បរិបូណ៌, ទ្រង់ជ្រាបថា នៅលង្កាមានចប់បរិបូណ៌ ទើបស្តេចឲ្យគាក់តែងសំពៅពីរ ហើយស្តេចចុះសំពៅទៅលង្កាទ្វីបជាមួយនឹងអ្នកប្រាជ្ញជាច្រើន មានទាំងគ្រហស្ថទាំងបព្វជិត ដើម្បីចំឡងព្រះត្រៃបិដក ។

ប្រវត្តិព្រះអនុរុទ្ធត្ថេរ

ហ្លួងពិពន្ធមន្ត្រី ញ៉ុក-ថែម ប្រែរៀបរៀង

ព្រះអនុរុទ្ធត្ថេរនេះ ជាបុត្ររបស់ព្រះអមិតោទនសក្យរាជ ដែលជាព្រះអនុជព្រះបាទសុទ្ធោទនសក្យរាជគ្រងក្រុងកបិលពស្តុ ប្រសូតចេញពីព្រះមាតារួមជាមួយគ្នា ៣ អង្គ គឺៈ ព្រះជេដ្ឋាព្រះនាមមហានាមសក្យ ១ ព្រះកនិដ្ឋភគិនី (ប្អូនស្រី) ព្រះនាមរោហិនី ១ ជា ៣ អង្គទាំងព្រះអនុរុទ្ធកុមារ បើរាប់រៀងតាមព្រះវង្សត្រូវជាព្រះអនុជព្រះបរមសាស្តា ។ ព្រះអនុរុទ្ធកុមារនេះជាក្សត្រសុខុមាលជាតិ មានប្រាសាទ ៣ សម្រាប់នៅក្នុងរដូវទាំង ៣ បរិបូណ៌ដោយស្រីស្នំស្រីង្គារបរិវារទាំងពួង សូម្បីសព្វតែពាក្យថាមិនមានឬគ្មាន ក៏មិនដែលឮមិនដែលស្តាប់ឡើយ ។ សម័យ ១ ព្រះបរមសាស្តា ស្តេចប្រថាប់នៅអនុបិយនិគមរបស់ពួកមល្លក្សត្រ, ក្នុងវេលានោះ ពួកសក្យកុមារដែលមានកេរ្តិ៍ឈ្មោះមានមនុស្សស្គាល់ច្រើន នាំគ្នាចេញទៅបួសតាមសម្តេចព្រះបរមសាស្តា ។ ថ្ងៃ ១ ព្រះមហានាមដែលជាព្រះជេដ្ឋាប្រារព្ធដល់រឿងនេះហើយ ទើបទៅពិគ្រោះប្រឹក្សានឹងព្រះអនុរុទ្ធជាប្អូនថា " ម្នាលអនុរុទ្ធ ! ក្នុងត្រកូលរបស់យើងមិនមានអ្នកណាមួយ ចេញទៅបួសតាមព្រះបរមសាស្តាឡើយ បើដូច្នោះ មានតែប្អូនឬខ្ញុំបងចេញទៅបួសតាមព្រះអង្គទើបសមគួរ " ។ ព្រះអនុរុទ្ធ

ឆ្លើយឡើងថា "ប្អូនជាមនុស្សធ្លាប់តែនៅក្នុងសេចក្ដីសុខ ប្អូនមិនព្រមទៅបួសទេ អញ្ជើញស្ដេចបងទៅបួសចុះ" ។ ព្រះមហានាមពោលឡើងថា "បើដូច្នេះ ត្រូវប្អូនរៀនសូត្រឲ្យចេះដឹងការងាររបស់អ្នកនៅគ្រប់គ្រងផ្ទះសិនបងនឹងបង្រៀនឲ្យចេះដឹង" លុះពោលដូច្នេះ ទើបបង្រៀនអនុរុទ្ធអំពីការងាររបស់អ្នកនៅគ្រប់គ្រងផ្ទះ លើកយកការធ្វើស្រែជាដើមឡើងអធិប្បាយពន្យល់សព្វគ្រប់ ។ កាលព្រះអនុរុទ្ធបានស្ដាប់ហើយក៏ឃើញថា "ការងារនេះមិនមានទីបំផុត ទីបំផុតរបស់ការងារមិនមាន" ទើបកើតចិត្តនឿយណាយក្នុងការងារ រួចពោលទៅនឹងស្ដេចបងថា "បើដូច្នោះបងនៅគ្រប់គ្រងផ្ទះចុះ ប្អូននឹងចេញទៅបួសវិញ" ។ កាលព្រះអនុរុទ្ធពោលដូច្នេះហើយ ទើបចូលទៅគាល់ព្រះមាតាទូលថា "ព្រះម្ចាស់! ខ្ញុំម្ចាស់ចង់ទៅបួស សូមព្រះម្ចាស់អនុញ្ញាតឲ្យខ្ញុំម្ចាស់ទៅបួសចុះ" ។ ឯព្រះមាតាត្រាស់ហាមមិនព្រមឲ្យចេញទៅបួស, ព្រះអនុរុទ្ធក៏ចេះតែទទូចទូលអង្វរសូមអនុញ្ញាតជាច្រើនគ្រា ។ ព្រះមាតាឃើញដូច្នោះទើបគិតរកឧបាយមិនឲ្យព្រះអនុរុទ្ធចេញបួស ដោយរលឹកនឹកឃើញដល់ព្រះបាទភទ្ទិយៈជាសំឡាញ់របស់ព្រះអនុរុទ្ធ ថាមុខជាទ្រង់មិនព្រមទៅបួសជាប្រាកដ ទើបមានព្រះបន្ទូលថា "បើព្រះបាទភទ្ទិយៈទ្រង់ព្រះផ្នួស ចូរកូនបួសចុះ" ។ កាលព្រះអនុរុទ្ធបានស្ដាប់ព្រះមាតាដូច្នេះហើយ ទើបចូលទៅគាល់ព្រះបាទភទ្ទិយៈ ទូលតាមវោហារដែលធ្លាប់ស្និទ្ធស្នាលថា

" សំឡាញ់អើយ ! គន្លងបញ្ញារបស់យើងជាប់ទាក់ទងនឹងបញ្ញារបស់សំឡាញ់" ។ ដំបូងព្រះបាទភទ្ទិយៈ ទ្រង់បដិសេធមិនព្រមទ្រង់ព្រះផ្នួសតែត្រានឹងពាក្យអនុរុទ្ធមិនបានក៏ដាច់ព្រះហឫទ័យព្រមទទួលបួសផង ៗ ទើបព្រះអនុរុទ្ធទៅបបួលសក្យរាជដទៃទៀត ៣ អង្គ គឺ អានន្ទ ១ ភគុ ១ កិម្ពិល ១ កោលិយវង្ស គឺទេវទត្ត ១ ត្រូវជា ៧ នាក់ នឹងឧបាលិដែលជាខ្ញុំព្រះកេស ព្រមចិត្តគ្នាចេញអំពីស្រុកទៅគាល់ព្រះបរមសាស្ដាឯអនុបិយនិគម ហើយក្រាបទូលសុំឧបសម្បទ ក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា ៗ កាលព្រះអនុរុទ្ធបានឧបសម្បទហើយ បានរៀនព្រះកម្មដ្ឋានក្នុងសំណាក់ព្រះសារីបុត្តត្ថេរ ហើយបានចូលទៅចំរើនសមណធម៌នៅព្រៃបាចិនវង្ស-មិគទាយវន បានត្រិះរិះដល់ព្រះមហាបុរិសវិតក្កៈ ៧ ប្រការថាៈ

១ – ធម៌នេះជាធម៌របស់អ្នកប្រាថ្នាតិច មិនមែនរបស់អ្នកប្រាថ្នាធំឡើយ ៗ

២ – ធម៌នេះជាធម៌របស់អ្នកសន្ដោសត្រេកអរដោយរបស់ដែលមាននៅ មិនមែនរបស់អ្នកមិនសន្ដោសឡើយ ៗ

៣ – ធម៌នេះជាធម៌របស់អ្នកស្ងាត់ មិនមែនរបស់អ្នកត្រេកអរដោយពួកគណៈឡើយ ៗ

៤ – ធម៌នេះជាធម៌របស់អ្នកប្រារព្ធសេចក្ដីព្យាយាម មិនមែនរបស់អ្នកខ្ជិលច្រអូសឡើយ ៗ

៥ – ធម៌នេះជាធម៌របស់អ្នកមានសតិខ្ជាប់ខ្ជួន មិនមែនរបស់អ្នកមានសតិវង្វេងឡើយ ។

៦ – ធម៌នេះជាធម៌របស់អ្នកមានចិត្តខ្ជាប់ខ្ជួន មិនមែនរបស់អ្នកមានចិត្តមិនខ្ជាប់ខ្ជួនឡើយ ។

៧ – ធម៌នេះជាធម៌របស់អ្នកមានប្រាជ្ញា មិនមែនរបស់អ្នកឥតប្រាជ្ញាឡើយ ។

កាលព្រះអនុរុទ្ធត្រេកត្រិះរិះយ៉ាងនេះ, ព្រះបរមសាស្តាទ្រង់ជ្រាបស្តេចយាងទៅដល់ហើយ ទ្រង់អនុមោទនាថា "ត្រូវហើយៗ អនុរុទ្ធ ! អ្នកបានត្រិះរិះដល់ធម៌ដែលមហាបុរសបានត្រិះរិះប្រពៃហើយ បើដូច្នេះ ចូរអ្នកត្រិះរិះដល់ធម៌ដែលមហាបុរសបានត្រិះរិះជាគំរប់ ៨ នេះថា:

៨ – ធម៌នេះជាធម៌របស់អ្នកត្រេកអរក្នុងធម៌ដែលមិនយឺតយូរ មិនមែនជារបស់អ្នកត្រេកអរក្នុងធម៌ដែលយឺតយូរឡើយ" ។

លុះព្រះអង្គទ្រង់ទូន្មានព្រះអនុរុទ្ធដោយប្រការដូច្នេះហើយ ទើបស្តេចយាងត្រឡប់ទៅទីប្រថាប់វិញ ។ ឯព្រះអនុរុទ្ធបានខំបំពេញព្យាយាមក៏បានសម្រេចព្រះអរហត្តផល. តាំងអំពីនោះមក លោកតែងសំឡឹងមើលសត្វលោកដោយទិព្វចក្ខុជានិច្ច ។ មានសេចក្តីដំណាលថា ក្រៅពីពេលឆាន់ចង្ហាន់ចេញ កាលវេលាដែលសេសសល់អំពីនេះ លោកតែងពិចារណាមើលពពួកសត្វទាំងពួងដោយទិព្វចក្ខុញាណ ហេតុនេះ

ហើយបានជាព្រះដ៏មានព្រះភាគត្រាស់សរសើរលោកថា ប្រសើរលើសលែងជាងភិក្ខុទាំងឡាយ ដែលមានទិព្វចក្ខុញ្ញាណ ។ ព្រះអនុរុទ្ធត្ថេរលោកបានបំពេញកិច្ចក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា តាមសមគួរនឹងកាលវេលា ហើយ ក៏រំលត់ខន្ធចូលកាន់បរិនិព្វាន ក្រោយព្រះបរិនិព្វាននៃព្រះដ៏មានព្រះភាគជាម្ចាស់ ។

ចប់ ប្រវត្តិសង្ខេប របស់ព្រះអនុរុទ្ធត្ថេរ តែប៉ុណ្ណោះ ។

សុភាសិត

ប្រាំបួនទាល់ ដប់ទាល់ កុំទាល់គំនិត
ប្រាំបួនគិត ដប់គិត កុំគិតមេឃដី
ប្រាំបួនធ្វើ ដប់ធ្វើ កុំធ្វើការអប្រិយ
ប្រាំបួនស៊ី ដប់ស៊ី កុំស៊ីអសុរោះ ។

ប៊ួរ - អ៊ិន

រឿងនាងបងាចារ

សាមណេរ គក - គីឡេង វត្តឧណ្ណាលោម ភ្នំពេញ

ប្រែរៀបរៀង ជាកាព្យពាក្យ ៧

យុនសុវត្ថិ៍វេទី យូរ អ៊ុន ពិនិត្យកែ

ខ្ញុំសូមតែងរឿងបងាចារ ជាកាព្យពេហារដោយបរិយាយ
ទុកសម្រាប់ពួកពុទ្ធនិកាយ មើលស្ដាប់ឲ្យក្លាយឃ្លាតទីវរណា ។
និទានថាមានកូនសេដ្ឋី ជាស្រីរូបល្អសាច់ស្រស់ថ្លា
កាយុដប់ប្រាំមួយវស្សា បិតាមានទ្រព្យសែសិបកោដិ ។
នៅក្នុងនគរសាវត្ថី មានឈ្មោះពុល្យីគួរឲ្យកោត
ដ៏តាប្រឹមប្រិយល្បីនាមគោត្រ រូបសោភល្អផុតស្រីនានា ។
មាតាឲ្យនៅលើប្រាសាទ ប្រាំពីរជាន់ស្អាតសមសោភា
មានស្រីបំរើប្រសើរជា ឥតទុក្ខវេទនាពេលណាឡើយ ។
គ្រាមួយមានប្រុសពូជសេដ្ឋី ចូលស្ដីបិតាក៏ព្រមហើយ
បំរុងការឆាប់មិនព្រងើយ កម្មអើយទាញនាងឲ្យឃ្លាតឃ្លា ។
នាំនាងឲ្យស្រឡាញ់ខ្ញុំឯង វង្វេងភ្លេចគិតការល្អជា
យកខ្ញុំធ្វើប្ដីមិនរួញរា មាតាបិតាឥតដឹងសោះ ។
ថ្ងៃក្រោយដ៏តាគិតភ័យខ្លាំង ស្ទុងស្ទុកស្ទន់ស្ទាំងញ័រពន់ពោះ
ហើយនាងនិយាយគិតពិគ្រោះ នឹងប្ដីនាងនោះដូច្នេះថា ។

បងអើយយើងនៅនេះមិនបាន ក្រែងគេដឹងដានបែកការណា
ប្រសិនបើដឹងដល់បិតា គាត់ផ្ដាច់ជីវិតយើងមិនខាន ។
តែយើងបង្អង់នឹងបានទុក្ខ ដ្បិតម្ដាយឪពុកទាំងពីរប្រាណ
គេមកដណ្ដឹងខ្ញុំស្មោះស្មាន គាត់បានឲ្យខ្ញុំទៅគេហើយ ។
គេនឹងនាំគ្រឿងតំសុបណ្ណា មកជូនបិតាមិនយូរឡើយ
ខ្ញុំព្រួយខ្លាំងណាស់ទុក្ខឥតស្បើយ ដូច្នេះបងអើយយើងត្រូវរត់ ។
កាលនោះស្រះបិត្តទាំងពីរនាក់ រៀបគ្រឿងស្បៀងពាក់អាវសំពត់
យប់ជ្រៅភ័យដែលនាំគ្នារត់ គួរគិតកំសត់ដល់ធីតា ។
ធ្លាប់សុខបានទុក្ខមកដល់ប្រាណ ដើរទៅដោយដានឋានព្រៃកំព្រ
លេចលលចូលព្រៃទ្រូប៉ា មុខគួរអនិច្ចាពន់ពេកក្រៃ ។
ទៅដល់ស្រុកមួយឆ្ងាយល់ន្ទោច ត្រមោចឥតញាតិពឹងប្រស្រ័យ
នាំគ្នាធ្វើខ្ទមនៅក្បែរព្រៃ យកអ្នកដទៃធ្វើញាតា ។
រកស៊ីកាប់ឧសធ្វើស្រែស្រូវ លំបាកពេកកូវឥតឧបមា
ពីរនាក់ស្វាមីនឹងភរិយា កំសត់វេទនាប្រៀបពុំបាន ។
មុខគួរអាសូរកូនសេដ្ឋី ជាស្រីធ្លាប់សុខឥតរំខាន
ពេលនោះពិបាកដល់អង្គប្រាណ ទំនេរពុំបានក្នុងពេលណា ។
ធ្វើការនឿយហត់ជាប្រក្រតី បំរើស្វាមីនៃអាត្មា
កើតទុក្ខក្នុងចិត្តគិតខ្លោចផ្សា ស្រក់ទឹកនេត្រាឥតមានស្បើយ ។

លុះនាងមានគភ៌ក្នុងផ្ទៃពោះ គឺហេតុកម្មគ្រោះមកដល់ហើយ
ព្រួយប្រាណណែនទ្រូងឥតមានស្បើយ កើតទុក្ខពេញហើយក្នុងទុក ។
ទើបនាងបបួលប្រុសជាប្ដី សូមឲ្យស្វាមីមានមេត្តា
អាណិតជូនប្អូនទៅមាតា ប្រសូតបុត្រាណាប្រុសថ្លៃ ។
បើប្អូនប្រសូតក្នុងទីហ្នឹង គ្មានញាតិណាដឹងជួយទុក្ខភ័យ
ដូច្នេះសូមអ្នកបងថ្លើមថ្លៃ លកលៃជូនប្អូនទៅឆាប់ក៏ ។
ទើបប្រុសជាប្ដីនិយាយប្រាប់ ប្អូនអើយចាំស្លាប់បងចរចា
ថាបើបងជូនទៅកាលណា មាតាបិតានឹងសម្លាប់ ។
ទើបនាងពន្យល់ដូច្នេះថា សូមបងមេត្តាកុំសារស័ព្ទ
ធម្មតាបិតាមិនសម្លាប់ ធ្វើឲ្យកូនស្លាប់នោះគ្មានឡើយ ។
បើខឹងខ្លាំងណាស់កន្ទុះខែ ឲ្យតែបាត់យូរនឹកឥតស្បើយ
ចិត្តទន់នឹងកូនមិនលែងឡើយ បងអើយជូនប្អូនទៅឆាប់ណា៎ ។
ប្អូនមានទម្ងន់ធ្ងន់ក្នុងខ្លួន ទុក្ខធំធ្ងន់ក្នុងកាយា
គ្មានញាតិណាមួយជួយរក្សា មេត្តាជូនខ្ញុំទៅកុំខាន ។
ចំណែកស្វាមីស្ដីប្រកែក ដដែកមិនហ៊ានជូនស្មោះស្មាន
ព្រោះខ្លាចអន្តកយស្លាប់ដល់ប្រាណ ប្ដីក្រែងមិនបានសមប្រាថ្នា ។
ថ្ងៃក្រោយបុរសជាស្វាមី ត្រាច់ទៅកាប់ឧសក្នុងព្រៃក្បា
ចំណែកនាងបងាចាក ព្រួយក្នុងចិត្តាពុំមានស្បើយ ។

នាងផ្តាំអ្នកស្រុកពិតវាចា ឱ! លោកយាយតាបងប្អូនអើយ
ថាបើប្តីខ្ញុំមកដល់ហើយ អ្នកកុំកន្តើយសូមមេត្តា ។
ប្រាប់គាត់ថាខ្ញុំវិលទៅស្រុក ដ្បិតខ្ញុំវិតក្កទុក្ខខ្លោចផ្សា
ផ្តាំស្រេចនាងបង្ហាចាក យាត្រាដើរកាត់តាមព្រៃព្រៃ ។
មុខគួរឲ្យខ្លាចក្នុងព្រៃក្តី ស្វាសៅ្វងសត្វយំឮសន្ធៅ
នាងព្រួយខំប្រឹងកាត់ចិត្តទៅ ដើរក្នុងព្រៃព្រៅតែម្នាក់ឯង ។
និយាយពីខាងប្រុសជាប្តី វិលខ្ញុំចាកព្រៃដាច់សង្វែង
ដល់ខ្ទមគេប្រាប់យ៉ាងជាក់ស្តែង ភរិយាអ្នកឯងទៅស្រុកហើយ ។
បុរសជាប្តីស្តីខ្សឹកខ្សួល អាក់អួលក្នុងទ្រូងមិនមានស្បើយ
ស្រែកទួញរត់តាមនាងទាន់ហើយ និយាយជូនស្ពើយដូច្នេះថា ។
ហេតុអ្វីក៏ស្រីស្រស់ចំណាប់ នាងមកមិនប្រាប់ដល់រៀមក៏
ឲ្យរៀមភិតភ័យក្តុកចិន្តា សោកាហាមាត់រត់តាមប្អូន ។
វេសាកាលពេលនោះនាងឈឺពោះ គឺមោះខ្យល់បក់បន្ទិលកូន
ប្រសូតក្នុងព្រៃស្ងាត់ស្ងុងសូន្យ ស្វាសៅ្វងស័ព្ទកូនយំខ្លោចផ្សា ។
ប្រសូតរួចហើយទើបស្វាមី លួងលោមស្រីដូច្នេះថា
ប្អូនអើយបំណងនាងប្រាថ្នា ទៅស្រុកមាតាប្រសូតបុត្រ ។
ឥឡូវប្រសូតរួចស្រេចហើយ បានស្បើយពីទុក្ខធំបំផុត
លុមយើងទៅខ្ទមសូនបរិសុទ្ធ ថែរក្សាបុត្រទៅតាមកម្ម ។

ស្រីព្រមល្មមចិត្តនាំគ្នាទៅ កាន់ខ្ទមលំនៅចំប្រឹងទ្រាំ
ពិបាកទុក្ខព្រួយព្រោះកម្មនាំ ដៀមដាំក្នុងចិត្តឥតឧបមា ។
នៅយូរៗទៅមានគភ៌ទៀត បង្អៀតណែនណាន់ដោយទុក្ខា
ព្រួយប្រាណទឹកភ្នែកដោកកក្រា ខ្លោចផ្សាខ្វល់ខ្វាយកល់ខែថ្ងៃ ។
លោមឲ្យកស្តាជូនទៅស្រុក នៃម្តាយឪពុកមានគុណក្រៃ
ចំណែកកស្តាមានហឫទ័យ ទឹកភ័យមិនហ៊ានជូនទៅសោះ ។
ទើបនាងពកូនលបរត់ទៅ ប៉ុន្តែចិត្តនៅទឹកអាឡោះ
ទួញសោកកប់រៀបញ័រពង់ពោះ គួរឲ្យស្រណោះឥតឧបមា ។
ស្រែកទួញថាឱអ្នកស្វាមី ហេតុអ្វីអ្នកកាត់ក្តីមេត្តា
មិនព្រមជូនប្អូនទៅម៉ាតា ឲ្យកើតទុក្ខាព្រួយដល់ម៉្លឹង ។
ចិត្តអ្នកប្រែហែលមិនអាណិត អាសូរដល់ចិត្តប្អូនចំប្រឹង
ទ្រាំស៊ូនឹងអ្នកពិបាកម៉្លឹង ឬអ្នកមិនដឹងចិត្តប្អូនទេ ។
កម្មប្អូននាំឲ្យស្រឡាញ់ជាក់ កម្មអ្នកនាំស្ម័គ្រចិត្តស្និទ្ធស្នេហ៍
ស៊ូស្លាប់ស៊ូរស់ពីព្រោះតែ ចិត្តស្មោះប្រែខ្វែខ្វងចិន្តា ។
កូនអើយខ្លួនម្តាយម្តងនេះហើយ ឥតមានគោះត្រើយទ្រាំទុក្ខា
គឺកម្មកូនឯងនឹងមាតា គ្មានអ្នកឯណាទីពឹងប្រាណ ។
នាងដើរទាំងយប់ងងឹតសូន្យ តែម្តាយនឹងកូនក្នុងស្មះសាន
លុះដល់អធ្រាត្រទើបនាងបាន ដល់ឋានព្រៃជ្រៅនៅខ្លោចផ្សា ។

(មានត)

ប្រវត្តិព្រាហ្មណ៍ចាស់

លោក អ៊ុម គយ សាស្ត្រាចារ្យនៅសាលាបាលីជាន់ខ្ពស់

រៀបរៀង

សេចក្ដីដំណាលថា: ព្រាហ្មណ៍មហាសាលម្នាក់នៅក្រុងសាវត្ថី មានទ្រព្យ ៨ សែនកហាបណៈ មានកូនប្រុស ៤ នាក់ ៗ កាលកូននោះមានវ័យវឌ្ឍនាការចំរើនធំឡើង គាត់បានរៀបចំអាពាហមង្គលរួចហើយ ក៏ចែកសម្បត្តិឲ្យ ៤ សែន, ក្នុងកូនម្នាក់ៗ ត្រូវបានមួយសែនកហាបណៈ ៗ កាលចំណេរដ៏លង់មក នាងព្រាហ្មណីជាភរិយារបស់ព្រាហ្មណ៍នោះ ធ្វើកាលកិរិយាទៅ គាត់នៅកំព្រាតែម្នាក់ឯង ៗ កូនទាំង ៤ នោះក៏ប្រឹក្សាគ្នាថា: “បើឪពុកយើងយកប្រពន្ធទៀត មុខជាមានកូនមិនខាន, ទ្រព្យ ៤ សែននឹងកើតអាករផ្សេងៗ ដែលនៅក្នុងកណ្ដាប់ដៃគាត់ៗ មុខជាចែកឲ្យតែកូនប្រពន្ធចុងទាំងអស់, បើដូច្នេះគួរតែយើងទៅនាំយកគាត់មកទំនុកបំរុង” ថាហើយក៏នាំយកបិតាមកទំនុកបំរុង ដោយកិច្ចមានគក់ប្រចាំជូនភោជ-នាហារទឹកគ្រឿងស្លៀកពាក់ជាដើមដោយគោរព ៗ ថ្ងៃមួយ កាលព្រាហ្មណ៍ក្រោកពីដេកក្នុងវេលាថ្ងៃ, ពួកកូនមកជួបជុំគ្នាហើយនិយាយអំពីទោសនៃការនៅគ្រប់គ្រងផ្ទះ ដោយឡែកៗពីគ្នា រួចនិយាយអង្វរថា: “លោកឪពុក! យើងជាកូនទាំងអស់គ្នានឹងបំរើលោកឪពុកតាមចំនួននេះ ដរាបអស់ជីវិត សូមកុំព្រួយឡើយ តែសូមលោកឪពុកចែកទ្រព្យសម្បត្តិ

ដែលទៅសល់តាំងអម្បាលម៉ានដល់យើងតាំងអស់គ្នាម្ដងទៀត" ។ ព្រាហ្មណ៍ក៏ព្រមចែកឲ្យកូន ក្នុងម្នាក់ៗបាន ១ សែនទៀត នៅសល់តែសំពត់ ១ ចង្កេះប៉ុណ្ណោះ ហើយចុះទៅនៅក្នុងផ្ទះកូនច្បងបង្អស់. កាលនៅបានពីរបីថ្ងៃ កូនប្រសាស្រីនោះកើតសេចក្ដីធុញទ្រាន់នឹងឪពុកក្មេក ក៏និយាយឌុដាន់ថា: "លោកឪពុកចែកទ្រព្យដល់កូនច្បងត្រឹមតែ ១ រយ ១ ពាន់កហាបណៈ ថាច្រើនណាស់ហើយ ឯកូនឯទៀតអាចឲ្យ ២ សែនម្នាក់ៗ, លោកឪពុកប្រហែលមិនស្គាល់ផ្លូវទៅកាន់ផ្ទះកូនទាំងនោះឬ? បានជាមិនទៅដាន់ផ្ទះគេ" ។ ព្រាហ្មណ៍ឮដូច្នោះ តូចចិត្តក៏ទៅកាន់ផ្ទះកូនឯទៀត, មិនយូរប៉ុន្មាន ត្រូវកូនប្រសាស្រីទាំងនោះបណ្ដេញចេញចាកផ្ទះតាមទំនងដូចគ្នា ។ គាត់ទ្រាំនៅមិនបានក៏ចេញទៅបួសស្លៀកសំពត់សដើរសូមទានតាមច្រកល្ហកប្រែបផ្ទះបុគ្គលដទៃ, ទៅជាស្គាំងស្គមរីងរៃព្រោះមិនបានភោជនាហារនឹងដំណេកស្រួល នឹកអាណិតករូបខ្លួនថា: "ឱ! អាត្មាអញចាស់ឡើងកាន់តែលំបាកខ្លាំងឡើង មិនសមបើកូនលះលែងអញឲ្យដើរសូមទានគេដីសោះ ពុំមិននឹកអាណិតអញដែលទំបីបាច់ថែរក្សាចិញ្ចឹមរាំងតាំងពីតូចមក មិនដែលឲ្យមានមោះមៃខ្វះស្លាន; បានឮថាព្រះសមណគោតម មានព្រះកក្តូវផង់សំដីពីរោះ ប្រសប់ក្នុងការទទួលរាក់ទាក់ បើដូច្នោះមានតែអាត្មាអញចូលទៅរកព្រះសមណគោតមចុះ" លុះគិតហើយ ក៏ទៅកាន់សំណាក់ព្រះសាស្ដាក្រាបថ្វាយបង្គំព្រះអង្គដោយ

គោរព ។ ព្រះជិនស្រីត្រាស់សួរថា: "នែព្រាហ្មណ៍! ហេតុអ្វីបានជាអ្នកមានសម្បុរៈសរីរៈនឹងសំលៀកបំពាក់សៅហ្មងដូច្នេះ" ។ - បពិត្រព្រះគោតមដ៏ចំរើន! ខ្ញុំព្រះអង្គមានកូនប្រុស ៤ នាក់ ឥឡូវនេះវាត្រូវគំនិតជាមួយនឹងប្រពន្ធបណ្ដេញខ្ញុំចោល ។ - ម្នាលព្រាហ្មណ៍! បើដូច្នោះអ្នកចូររៀនគាថានេះ ហើយសូត្រក្នុងទីប្រជុំជន ដែលមានកូនរបស់អ្នកទាំងនោះអង្គុយនៅជាមួយផងថា:

> ខ្ញុំត្រេកអរដោយកូនឯណាដែលកើតមកហើយផង ប្រាថ្នានូវសេចក្ដីចំរើនដល់កូនឯណាផង កូននោះក៏សមគំនិតជាមួយនឹងប្រពន្ធ ហើយបណ្ដេញខ្ញុំចោលដូចជាឆ្កែបណ្ដេញជ្រូក; ក៏កូនជាអសប្បុរសលាមកគ្រាន់តែហៅខ្ញុំថាឪៗ ប៉ុណ្ណោះ ប៉ុន្តែវាលះបង់ខ្ញុំដែលមានវ័យចាស់ដែលចូលមកក្នុងបច្ឆិមវ័យហើយ, (កូនខ្ញុំនោះ) ប្រៀបដូចរាក្សទឹក ដែលមកដោយរូបជាកូន, ឪពុកចាស់របស់កូនពាល តែងដើរសូមទានប្របផ្ទះអ្នកដទៃ ដូចជាសេះចាស់ប្រើប្រាស់មិនកើតគេនាំចេញចាកចំណី, ឈើច្រត់របស់ខ្ញុំនេះប្រសើរ កូនដែលមិនស្ដាប់បង្គាប់មិនប្រសើរឡើយ, ដ្បិតឈើច្រត់នេះអាចការពារគោកាចក៏បាន ការពារឆ្កែកាចក៏បាន ច្រត់ទៅខាងមុខក្នុងទីងងឹតក៏បាន ស្ទង់ចុះក្នុងទឹកជ្រៅក៏បាន បុគ្គលភ្លាត់ជើងគង់ទប់ខ្លួនបានដោយអានុភាពនៃឈើច្រត់ ។

ព្រាហ្មណ៍ចាស់ក៏ព្រមរៀន លុះរៀនគាថានេះចប់ហើយ ក៏ចូលទៅកាន់កេងប្រជុំរបស់ពួកព្រាហ្មណ៍ ដែលមានកូនទាំង ៤ នាក់អង្គុយនៅជាមួយផង ហើយសូត្រគាថានេះ ។

"សេចក្តីដំណាលថា: ក្នុងជំនាន់នោះ ចរិយាវត្តរបស់អ្នកស្រុកគេបញ្ញត្តថា: បើកូនណាមួយបានទទួលមត៌កពីមាតាបិតាហើយ មិនទំនុកបំរុងថែទាំមាតាបិតាវិញទេ ត្រូវគេប្រហារជីវិតចោល" ។

គ្រាន់តែតាព្រាហ្មណ៍ សូត្រចប់គាថាភ្លាម, ពួកព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះផ្អើលឆោឡោក្រោកឡើងរកដំបងព្រនង់ប្រុងនឹងវាយកូនតាព្រាហ្មណ៍ទាំង ៤ នោះចោល ។ កូនព្រាហ្មណ៍ភ័យខ្លាំងទើបក្រាបទៀបបាទបិតាហើយសូមខមាទោសបាននាំបិតាទៅទំនុកបំរុង; កូនម្នាក់ៗ បានឲ្យសំពត់ ១ គូ និងនិច្ចកត្តទៀត ។ តាព្រាហ្មណ៍លុះបានសេចក្តីសុខហើយ ក៏នឹកដល់គុណព្រះសាស្តាដែលបានបង្ហាញគាថា ទើបនាំយកសំពត់ ៣ គូ និងនិច្ចកត្តទៅថ្វាយព្រះដ៏មានព្រះភាគ; ព្រះអង្គទ្រង់ទទួលយកទេយ្យវត្ថុនោះដោយសេចក្តីអនុគ្រោះចំពោះព្រាហ្មណ៍ ។

ថ្ងៃក្រោយមក, ព្រះជិនស្រីស្តេចយាងមកបិណ្ឌបាតផ្ទះកូនព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ ទ្រង់សំដែងធម៌សរសើរបុគ្គលដែលចិញ្ចឹមមាតាបិតាដោយអនេកបរិយាយថា: "អ្នកទាំងឡាយដែលទំនុកបំរុងមាតាបិតា ជាការប្រពៃពេកណាស់ ត្រូវតាមទំនងគន្លងរបស់អ្នកប្រាជ្ញពីបុរាណមកលោកធ្លាប់ប្រព្រឹត្តសន្សំមិនដែលលះបង់ឡើយ" ទើបព្រះអង្គនិទានរឿងដូចតទៅនេះ:-

ក្នុងកាលកន្លងទៅយូរហើយ កាលនោះពោធិសត្វកើតជាដំរី ឈ្មោះធនបាលកៈ មានរោមៈសសុទ្ធ មានឥន្ទ្រិយពេញលេញ គួរពិតពិលរំមិលមើលនៃភ្នែកអ្នកផង នៅក្នុងព្រៃហិមពាន្តជាមួយនឹងមាតាចាស់ងងឹត នឹងហ្វូងដំរីដទៃទៀតជាច្រើន ។ ថ្ងៃមួយពោធិសត្វកើតសេចក្តីធុញទ្រាន់នឹងពួកបរិវារ ព្រោះមិនបានបំរើមាតាដែលខ្វាក់ងងឹតងងល់ដោយគោរព ទើបគេចខ្លួននាំយកមាតាទៅលាក់ក្នុងភ្នំចណ្ឌោរណៈ ដើរស្វែងរកផ្លែឈើមើមឈើនឹងស្មៅទុំជាដើម មកបញ្ចុកមាតារាល់ថ្ងៃ ។

ចំណេរចីរកាលតមកខាងក្រោយ, ព្រានព្រៃម្នាក់នៅក្រុងពារាណសី ដើរបរបាញ់សត្វ ដល់ត្រង់កន្លែងនោះក៏វង្វេងផ្លូវ ស្រែកយំក្តុងៗ កណ្តាលព្រៃ ។ ពោធិសត្វនឹកអាណិតអាសូរក៏ចាប់បុរសនោះឲ្យជិះលើខ្នងនាំទៅកាន់ក្រុងពារាណសីវិញ ។ រីឯបុរសនោះ ជាមនុស្សចិត្តអាក្រក់ ទ្រុស្តមិត្រ អកតញ្ញូ ។ កាលដែលដំរីមង្គលរបស់ស្តេចពារាណសីស្លាប់ទៅ ទ្រង់ឲ្យរាជបុរសប៉ាវគងខ្លួនដើរ រកដំរីដែលមានមាឌធំសក្តិសមគួរយកធ្វើជាព្រះទីនាំងបាន ។ បុរសនោះប្រាប់រាជបុរសតាមទំនងដែលខ្លួនឃើញដំរីពោធិសត្វនៅភ្នំចណ្ឌោរណៈ ក៏ធ្វើជាមគ្គុទ្ទេសក៍នាំគេទៅចាប់ពោធិសត្វមកថ្វាយ ។ ព្រះបាទពារាណសីទ្រង់ទតឃើញកាលណា មានព្រះហឫទ័យត្រេកអរសោមនស្ស ទើបត្រាស់បង្គាប់ឲ្យគេនាំទៅកាន់រោងដំរី ហើយបិទ

ប៉ាំងកំផែងនេះ ព្រោះព្រាត្រៀងក្រអូបឆ្ងៀងៗ ហើយឲ្យចំណីដែលមានរសឆ្ងាញ់ ៗ តែជនបាលកៈ មិនព្រមបរិភោគសោះ អស់ក្តៈពីរថ្ងៃ ទើបព្រះពជាទិកឆ្ងល់ត្រាស់សួរធំថា: “ព្រោះហេតុអ្វី បានជាអ្នកមិនបរិភោគចំណីនេះអ្នករញកព្រៃ ឬឈឺថ្កាត់ក្នុងខ្លួនប្រាណ?” ៗ – បពិត្រព្រះនរិន្ទពិននរបតី ! បានជាខ្ញុំមិនបរិភោគចំណីនុះ ព្រោះចង់ទៅបំរើមាតា ដ្បិតគាត់ចាស់ព្រាត្រា ទ្រមទ្រមងងឹតងងល់ ដើរទៅណាមកណាមិនរួច, កាលខ្ញុំនៅជាមួយតែងហុចទឹកចំណីពលថ្ងៃ បើឥតពីខ្ញុំហើយ មុខជាស្លាប់នៅកន្លែងនុះមិនខាន អាស្រ័យហេតុនោះ បានជាខ្ញុំមិនបរិភោគចំណី សុំប្រចុយស្លាប់ បើរស់នៅមិនគាប់ទេ ស្លាប់ទៅប្រសើរជាង ៗ ដោយអំណាចអានិសង្សដែលជនបាលកៈទំនុកបំរុងមាតា ក៏បណ្តាលទឹកព្រះទ័យស្តេចឲ្យអាណិតអាសូរ ទើបទ្រង់ប្រើឲ្យហ្មនាំយកទៅទុកត្រង់កន្លែងដដែលវិញ ៗ

ចំណែកមេដំរីដែលនៅនាញកក្តុំនោះ ដល់នូវសេចក្តីទុក្ខវេទនាពន់ប្រមាណ ព្រោះព្រាត់ប្រាសចាកកូនទីងអត់ទឹកចំណី ក៏ខ្ញូញយំរៀបរាប់ថា: “ឱ! កូនមាសមេតែមួយ អ្នកទៅឯណាបាត់សូន្យឈឹងម្ល៉េះ ប្រហែលជាត្រូវព្រានព្រៃបាញ់ស្លាប់ ឬគេទាក់យកទៅធ្វើជាពាហនៈ ម្ល៉េះសមបើស្ទើរអំពៅព្រៃ ដំមកុងគង់លាស់ទ្របទ្រុល យ៉ាងណា

ទៅអេះ" ។ កាលនោះសេនាបតីដល់ ហើយថ្លែងប្រាប់រឿងនោះសព្វគ្រប់ មេដំរីមានចិត្តត្រេកអរ ហើយឲ្យសាធុការពរដល់ស្តេចពារាណសីថា: "ព្រះរាជាអង្គឯណា ទ្រង់បានលែងកូនខ្ញុំដែលជាអ្នកគោរពកោតក្រែងចាស់ព្រឹទ្ធាចារ្យ សូមឲ្យព្រះរាជានោះបានចំរើនដោយសិរីសម្បត្តិក្នុងដែនកាសី សូមឲ្យមានព្រះជន្មាយុយឺនយូរអស់រយវស្សា" ។

ក្នុងពុទ្ធសាសនា, ព្រះអរហន្តសម្មាសម្ពុទ្ធ ទ្រង់លើកសរសើរបុគ្គលជាមាតាបិតានិងបុត្រធីតាដែលបំរើមាតាបិតានោះ ដោយអនេកប្បការ ដូចន័យមានមកក្នុងសព្រហ្មកសូត្រ ក្នុងគម្ពីរអង្គុត្តរនិកាយតិកនិបាត ថា "មាតាបិតាឈ្មោះថា "ព្រហ្ម" ផង ថា "បុព្វទេព" ផង ថា "បុព្វាចារ្យ" ផង ថា "អាហុនេយ្យបុគ្គល" ផង របស់កូនប្រុសស្រី ។ បានជាមាតាបិតា ឈ្មោះថា "ព្រហ្ម" ព្រោះលោកមានព្រហ្មវិហារធម៌គឺ មេត្តា ករុណា មុទិតា ឧបេក្ខា ផ្សាយស្រោចស្រពលើកូនប្រុសស្រី ។ បានជាឈ្មោះថា "បុព្វទេព" សេចក្តីថា វិសុទ្ធិទេព គឺព្រះខីណាស្រព លោកមិនអើពើប្រកាន់កំហុសដែលជនពាលធ្វើបាបលើលោក មានតែប្រាថ្នានូវសេចក្តីចំរើនដល់បុគ្គលពាលនោះតែម្យ៉ាង បើគេគោរពបូជាដល់លោក រមែងបានផលានិសង្សច្រើន យ៉ាងណា; មាតាបិតាក៏មិនប្រកាន់កំហុសរបស់កូនប្រុសស្រី លោកប្រាថ្នាតែសេចក្តីចំរើនដល់កូន បើកូនណាគោរពប្រតិបត្តិបូជា រមែងបានផលានិសង្សច្រើន យ៉ាងនោះដែរ ។ (មានត)

បញ្ជីរាយនាមចៅអធិការដែលតាំងថ្មី
របស់ក្រសួងធម្មការ

(តមក)

សញ្ញាប័ត្រលេខ ៦៨០ ចុះកាលបរិច្ឆេទដដែល តាំងលោកគ្រូ ច័ន្ទ-ឃុន នាមឆាយាឥន្ទត្ថេរ កើតឆ្នាំកុរ អាយុ ២៧ វស្សា៦ ជាចៅអធិការវត្តគគ្គា ឃុំតាំងក្រសាំង ស្រុក-ខេត្តដដែល ។

សញ្ញាប័ត្រលេខ ៦៨១ ចុះកាលបរិច្ឆេទដដែល តាំងលោកគ្រូ ប៉ែន-ផង់ នាមឆាយាផលត្ថេរ កើតឆ្នាំរកា អាយុ ២៩ វស្សា ៨ ជាចៅអធិការវត្តឯកលិផល ឃុំចោងម៉ោង ស្រុក-ខេត្តដដែល ។

សញ្ញាប័ត្រលេខ ៦៨២ ចុះកាលបរិច្ឆេទដដែល តាំងលោកគ្រូ មៀច-រស់ នាមឆាយាសុវណ្ណត្ថេរ កើតឆ្នាំមមី អាយុ ៤៥ វស្សា ២៣ ជាចៅអធិការវត្តសំពេង ឃុំដីដុច ស្រុកចុងក្នុំ ខេត្តព្រៃវែង ។

សញ្ញាប័ត្រលេខ ៦៨៣ ចុះកាលបរិច្ឆេទដដែល តាំងលោកគ្រូ សៅ-រុង នាមឆាយា ឥន្ទមុនីត្ថេរ កើតឆ្នាំថោះ អាយុ ៣៥ វស្សា ១៥ ជាគ្រូសូត្រឆ្វេង វត្ត - ឃុំ - ស្រុក - ខេត្តដដែល ។

សញ្ញាប័ត្រលេខ ៦៨៤ ចុះកាលបរិច្ឆេទដដែល តាំងលោកគ្រូ យ៉ន-រត់ នាមឆាយា វិនយត្ថេរ កើតឆ្នាំកុរ អាយុ ៥១ វស្សា ២៩ ជាចៅអធិការវត្តព្រៃបត្ត ឃុំចាម ស្រុកកំពង់ត្របែក ខេត្តដដែល ។

សញ្ញាប័ត្រលេខ ៦៨៥ ចុះកាលបរិច្ឆេទដដែល តាំងលោកគ្រូ សោម-ព្រំ នាមងារសុវណ្ណកេសរ កើតឆ្នាំច អាយុ ៥២ វស្សា ២៧ ជាចៅអធិការវត្តបេង ឃុំ-ស្រុក-ខេត្តដដែល ។

សញ្ញាប័ត្រលេខ ៦៨៦ ចុះកាលបរិច្ឆេទដដែល តាំងលោកគ្រូ ហុក-ដេត នាមងារធម្មជោត កើតឆ្នាំឆ្លូវ អាយុ ៧៣ វស្សា ៥២ ជាចៅអធិការវត្តទឹកជុំ ឃុំពោងម៉ោងស្រុកទឹកផុះ ខេត្តកំពង់ឆ្នាំង ។

សញ្ញាប័ត្រលេខ ៦៨៧ ចុះកាលបរិច្ឆេទដដែល តាំងលោកគ្រូ ជុម-ឈុម នាមងារគីរីសុធម្ម កើតឆ្នាំកុរ អាយុ ៣៩ វស្សា ១៧ ជាគ្រូសូត្រស្តាំ វត្ត-ឃុំ-ស្រុក ខេត្តដដែល ។

សញ្ញាប័ត្រលេខ ៦៨៨ ចុះកាលបរិច្ឆេទដដែល តាំងលោកគ្រូ អ៊ុក-សាម នាមងារធម្មសិរីបញ្ញា កើតឆ្នាំជូត អាយុ ២៦ វស្សា ៥ ជាគ្រូសូត្រឆ្វេងវត្ត ឃុំ-ស្រុក-ខេត្តដដែល ។

សញ្ញាប័ត្រលេខ ៦៨៩ ចុះកាលបរិច្ឆេទដដែល តាំងលោកគ្រូ ជួន-ផាន នាមងារ... កើតឆ្នាំជូត អាយុ ២៦ វស្សា ៥ ជាគ្រូសូត្រឆ្វេង វត្តជ្រោយអន្ស្រោប ឃុំមៀន ស្រុកព្រៃឈរ ខេត្តកំពង់ចាម ។

សញ្ញាប័ត្រលេខ ៦៩០ ចុះកាលបរិច្ឆេទដដែល តាំងលោកគ្រូ ហុង-សេង នាមងារជោតញ្ញាណោ កើតឆ្នាំម្សាញ់ អាយុ ៣៣ វស្សា ៣ ជាចៅអធិការវត្តអញ្ចាញ ឃុំឫស្សីត្រោក ស្រុកមង្គលបូរី ខេត្តបាត់ដំបង ។

(មានត)

ECOLE FRANÇAISE (BIBLIOTHÈQUE) D'EXTRÊME-ORIENT

កែពាក្យខុសក្នុងកម្ពុជសុរិយា ឆ្នាំ ១៩៥០

សៀវភៅលេខ ១

ពាក្យខុស	ពាក្យត្រូវ	ទំព័រ	បន្ទាត់
រាជ ៧ ថ្ងៃ	រាជ ៣ ខែ	៦៤	៣

សៀវភៅលេខ ៧

ពាក្យខុស	ពាក្យត្រូវ	ទំព័រ	បន្ទាត់
ក្រិត្យានុភាព	កិត្យានុភាព	៤៨៤	១៥
ព. ស. ១០១១	គ. ស. ១០១១	៤៨៩	១៥
ព្រឹត្តិការ	ព្រឹត្តិការណ៍	៤៩០	១៦
នៅមហានគរ	នៅមហានរក	៤៩០	១៧
ដូចនិយដ្ឋាន	បូជនិយដ្ឋាន	៤៩១	១
Olifarchie	Oligarchie	៤៩២	៧
ស្រុះស្រុល	ស្រុះស្រួល	៥០២	១៧

សៀវភៅលេខ ៨

ពាក្យខុស	ពាក្យត្រូវ	ទំព័រ	បន្ទាត់
គ្រង់ខែគ្រ ១	គ្រង់ពិភព	៦០១	១១